

Газета заснована 1 вересня 1989 року

наш індекс 61671

Митрополит Василь ЛІПКІВСЬКИЙ

Розуміння свята Покрови Омофор Пресвятої Богородиці

Це велике свято – Покрова Божої Матері, що його ми зараз святкуємо, встановлене в Царгороді на спомин досить незначної події: Коли одного разу Царгородові загрожувала небезпека від ворогів, мешканці Царгороду зібралися в церкві Богородиці, т. зв. Влахернській, помолитися, і св. Андрій, що був тоді в церкві зі своїм учеником Епіфаном, побачили в церковній бані дивне видіння: Спереду стояла Пресвята Богородиця, що тримала на руках Своїх омофор (це одіж єпископська, що надівається на плечі й означає служіння людям) й покривала ним людей, що молилися. Сама щиро молилася за людей, а побіч Неї стояли й молилися з Нею апостоли, пророки, мученики і всі святі. Це дивне видіння підбадьорило й утішило людей, а Господь допоміг їм прогнати ворогів.

Подія ця досить незначна, я сказав, бо впродовж історії – багато разів і в землі грецькій, і в російській, і в інших краях, і навіть в Україні, наприклад, в Почаївській Лаврі – чудесне заступництво Пресвятої Богородиці наочно спасало від ворогів. Тому і в самому Царгороді, де це чудо сталося, воно зовсім не святкується.

А от у нас в Україні Покрова – це велике свято і дуже багато храмів збудовано на пошану Покрови Божої Матері. В самому осередкові

Українського козацтва, в Запорозькій Січі, була збудована церква в ім'я Покрови Божої Матері. Зрозуміло, що українці святкують не історичну подію – допомогу Божої Матері Царгородові, а святкують щось інше, далеко рідніше й вартісніше для душі християнина, більш загальне, духовне.

Цим святом українці взагалі відзначають віру православного християнина в небесне заступництво Божої Матері, в її Покрову всього християнського світу Своїм матернім піклуванням. Покрова Божої Матері – це ніби відзнака прагнення нашого земного життя до з'єднання з небесним, з Божою Матір'ю і з усіма святими, це піднесення нашого марного, нікчемного життя до вартості вічного, це є наша віра в небесний захист, в небесне керівництво всім, що відбувається в нашому земному житті, і благання про цей захист і керівництво...

На Своїх руках Пресвята Богородиця тримала омофор, що ним покривала людей. Омофор, цебто по нашому наплечник, то вбрання, подібне до широкого довгого рушника, що його накладають єпископи на плечі під час відправ. Омофор – це є ознака любови Христа, вічного Архиєрея, до людей, Його піклування про них, Його пастирського служіння людям.

Закінчення на стор. 2.

Ікона зі Святого Афону

В ЦЬОМУ ЧИСЛІ:

Властивості святого апостола Івана Богослова,
що наблизили його до Христа

2-3

Петропавлівська церква на Подолі

4-5

«Дайте суспільству вирости у свободі»

6-7

Відійшов у вічність Осип Зінкевич

8-9

«Алла Горська. Презентація каталогу»

9

«Сімдесятники» – «партизани свободи»

10-11

Виставка «Загартовані безсмертям»

11

Вони наближали світанок

12-13

«Шоу» для Стейнбека в сталінській Україні

14-15

Розуміння свята Покрови Омофор Пресвятої Богородиці

Закінчення. Початок на стор. 1.
Христос називає Себе добрим пастирем, що дуже піклується про свої вівці, — бере на власні плечі й несе до отари тих, що відбилися або заблудили, або пристали (Лук. 15, 5).

Христос, як перший і вічний Первосвященик, є перший слуга спасінню людей, що Сам сказав про Себе: «Син Чоловічеський не на те прийшов, щоб Йому служили, а щоб Самому послужити і віддати душу свою за спасіння людей» (Марк. 10, 45).

От цей Свій омофор, цебто піклування про спасіння людей, Христос переклав і на Своїх угодників, апостолів, святителів, мучеників і всіх святих, а передусім на Свою Пречисту Матір. От це служіння Божої Матері спасінню людей, її Покрову всього християнського світу Своїм небесним

омофором, ми святкуємо в це свято Покрови.

На божественних плечах Христа Спасителя тяжким омофором повисли всі люди, всі народи, всі Його церкви; всім Він служить, всіх спасає, врятовує тих, що заблудили, втомились, виносить до Свого Небесного Царства. Отже цей Свій омофор, цю долю служіння всім церквам, всім людям, щоб їх визволити від бід і пригод, Христос поклав і на Свою Пречисту Матір, яка є порятунком і допомогою непохитною для всіх нас, для всього світу християнського.

Тяжким омофором повисли на її руках всі наші біди та скорботи, — всі ми грішні, безпорадні, — і Вона, як той «тканий хитон», сплітає зі своїх молитов за нас омофор для Сина свого. В цей омофор вплітають свої молитви

і всі апостоли, пророки і всі святі, що теж, як омофором, обтяжені заступництвом за нас...

Оцією вірою у всевітній небесний омофор, в заступництво Божої Матері і всіх святих завжди пройняті були й українці — під цей омофор прихилились, але з цим небесним омофором прагнули сполучити і свій земний омофор, — своє служіння визволенню і полегшенню життя свого народу.

Погляньте на давній образ Запорозької Божої Матері. Як і з яким почуттям дивляться на Пресвяту Діву Марію з омофором на руках запорожці — старшина з шаблями за поясом! Яка в їх очах готовість і самим послужити для свого народу, — взяти на себе, хоч частину, хоч кінчик того небесного омофору, щоб по ньому добратись до неба через полегшення скорбот та бід свого ображеного, поневоленого

народу, і в цей спосіб З'ЄДНАТИСЯ З НЕБОМ!

За краї цього небесного омофора повинні братись і всі ми, на себе його накладати полегшенням тягарів життя один одного, як до цього закликає нас і ап. Павло: «Один одного тягарі носіть і так сповняйте закон Христовий». В цьому і все завдання церкви й церковного життя, щоб омофор служіння один одному, на спасіння світу й полегшення цього життя, по частинах розібрали, поклали на свої плечі і всі вірні, і поєднанням його з небесним омофором надати йому ваги вічності і могутності...

Уривки. «Проповіді на неділі й свята. Слово Христове до Українського Народу», Українське Православне Братство імені Митрополита Василя Липківського, 1969 рік.

Митрополит Василь ЛИПКІВСЬКИЙ

Властивості св. ап. і ЄВАНГЕЛИСТА ІВАНА Богослова, що наблизили його до Христа

Іван Богослов і Прохор. Мініатюра з Євангелії Хітрова. Бл. 1392 р.

Св. ап. і єв. Іван Богослов, що його пам'ять ми сьогодні святкуємо, навіть між найближчими учениками Христа був найбільш близьким до Нього. Сам ап. Іван називає себе учеником, якого любив Ісус (Ів. 21, 20). І Свою особисту любов до Івана Христос виявив не лише тим, що тримав його найближче коло Себе (Ів. 13, 26), а й в тім, що в час своєї смерті всиновив його Своїй Матері.

Браття! Кому з нас не хотілось би, щоб і на нас звернув Христос Свою божественну любов і увагу, щоб і нас Він наблизив до Себе? Бо кого Господь наблизить до Себе тут на землі, той лише буде близький до Нього і там в Небесному Царстві Його. Правда, Христос Своїм розп'яттям на хресті за всіх людей, всіх пригорнув до Себе. Але з цих усіх кожен особисто повинен заслужувати у Христа любов і увагу до себе. Бо ми, браття, члени Христової Церкви, Христової отари, не є і ні в яким разі не повинні бути темною, несвідомою масою, що в ній, як в отарі овець, трудно відрізнити одне від другого.

Кожен із нас, як людина розумна, свідомо, мусить виявляти не тільки перед людьми, а ще більше перед Христом, крім загальнолюдських гідностей і свої особисті властивості, бо Христос бачить у нас і те, що є таємне для людей. Кожен з нас повинен звертати на себе увагу Христа, що знає все, — не тільки тим, що в нього є спільного з усіма людьми, а найбільше тим, що в нього є свого особистого, — бо Христос усіх лю-

дей любить, як людей, а наближає до себе не всіх однаково, а кожного згідно з його талантами, вдачею та здібностями. Ми всі, як члени Христової церкви, повинні бути свідомими, чи, як каже ап. Петро, самі з себе будувати дім духовний, щоб приносити жертви любови-приємні Богові через Ісуса Христа (1 Петр. 2, 5). Отже, погляньмо, якими своїми здібностями, якими особливостями своєї душі, св. ап. Іван здобув собі особисту любов і увагу з боку свого божественного Навчителя.

Св. Іван звернув на себе увагу Христа уже через кілька днів після Його хрещення, коли св. Іван Хреститель, показуючи на Христа двом ученикам своїм, Андрієві та Іванові, сказав: «Це Агнецъ Божий, що взяв на Себе гріхи світу», і обидва ці ученики Іванові зараз же пішли слідом за Христом. Христос обернувшись, запитав їх: «Чого вам треба». Вони ж сказали: «Учителю, де Ти живеш?» Христос відповів їм: «Ідіть, і побачите!» Вони пішли і пробули в Нього той день (Ів. 1, 35-39). В цей день вони знайшли Месію, що про нього провіщали пророки. Але Андрій зразу ж привів до Христа брата свого Симона; Симон і Андрій заходилися оповіщати інших земляків, але про Івана цього не говориться; він про все забувся, мабуть навіть з братом Яковом цією звісткою не поділився. Він весь ввійшов у самого себе, в свої внутрішні почуття, що його цілком захопили, він бачив тільки небо відкрите і янголів, що сходили на Сина Чоловічеського (Ів. 1, 50).

Отже св. Іван – це була людина глибокої внутрішньої вдумливості, з глибоким розумом і почуттям, що в його душі, як в глибоке прозоре море, глибоко входили і ясно відбивалися зовнішні світові події, як зорі і місяць в кришталевій, чистій глибокій воді. Отже, найбільш глибоке і напружене перейняття науки Христової в свою душу і перетворення нею своєї душі, найбільш близьке споріднення з цією наукою, – то була незвичайна і висока властивість душі Івана, що дала йому силу найглибше ввійти і найкраще в собі відбити й зберегти найголовніші істини Христової Євангелії.

Ось чому нас не повинно дивувати те, що вже в похилому віці ап. Іван так докладно, так високо надхненно виклав у своїй Євангелії найбільш глибокі бесіди Христові, що св. Церква коло його постаті, як євангелиста, малює орла, – символ високого піднесення його своєю думкою до неба.

Не повинно нас дивувати й те, що св. ап. Іван глибше, ніж інші апостоли, зрозумів і заховав у своїй душі саму суть Христової науки про любов, – про те, що й Сам Бог є любов, яку він так яскраво виклав у своїх посланнях, що його називали переважно апостолом любови.

А на початку своєї Євангелії він так глибоко виклав науку про Христа, Сина Божого, – як про одвічне Слово Боже рівне з Богом, котре прийняло на Себе людську природу і стало чоловіком, – що йому засвоїлась назва «Богослов». От через що, всім розумом і всіма почуттями своєї глибокої душі «закоринившись і заснувавшись», як каже ап. Павло, в Христовій науці і – в її найголовнішій суті – любові, св. ап. Іван найбільше від усіх зрозумів ту безмежну «ширину і глибину і висоту» Христової науки (Єф. 3, 18), яка дала йому сміливість сказати, що коли б усю її

списати, то й «сам світ не вмістив би написаних книг».

Ясно, що такий глибокий і вдумливий свідок слова й діла Христового мусив бути близький до Христа; інакше й бути не могло. Христос дійсно з усіх апостолів найбільше наблизив до Себе трьох – Петра, Якова та Івана. Але Петро та Яків були люди практичної вдачі, безпосередніх дій, палкої волі, що самовіддано зразу переводили до життя Христову науку, але не здатні були до такого глибокого і всебічного її засвоєння всією своєю духовною Істотою, як св. Іван. От саме ця властивість душі ап. Івана – його глибока вдумливість, проникливість в науці Христовій, робила цілком природним те, що тільки він приєднав до грудей Спасителя в найбільш важливій менті свого життя й навчання.

Браття! Приклад св. ап. Івана Богослова навчає нас тому, що найважливіше для християнина, щоб наблизитися до Христа, – це є найбільше освітлення та збагачення душі своєю наукою Христовою, це утворення в самому собі глибокого християнського розуму, високих почувань серця, одне слово, виховання своєї власної душі. Надто важливі для поширення Христової науки і люди безпосередніх дій, практичної вдачі, якими були Петро та Яків; тому Христос і їх наблизив до Себе, але енергійна зовнішня діяльність, боротьба зі світом, часто веде до спокуси і небезпеки, як то сталося, і з Петром, що зрікся Христа в час Його страждань, і з Яковом, що перший підпав під меч Ірода.

Тільки боротьба з самим собою, збагачення й перетворення власної душі наукою Христовою, є найбільш прямий і безпечний шлях до того, щоб спочити на грудях Христа, щоб своєю душею найбільше поріднитися із Ним. От чому, хоч Христос однаково любив і Петра, і Якова, як і

Богородиця. Знамення. Друга половина XVI ст. Львівщина

Івана, але коли треба було виконати найбільш інтимну родинну справу, притулити Матір після Своєї смерті, Христос доручив її не найщирішому до Нього діями, а найближчому до Нього душею Іванові.

Ось таким шляхом Івановим, шляхом боротьби внутрішньої з самим собою, шляхом перетворення власної душі, пішли до Христа безліч подвижників, пустельників, що цілком зреклись світу, відійшли від нього, заглибились виключно в свою

душу, щоб у ній утворити царство Христове, і цим не тільки себе, а й усю церкву Христову збагатити великими скарбами духа. Але й для всіх християн, для всіх нас самовиховання, перетворення власної душі наукою Христовою, є перший і необхідний ступінь до сталого християнського життя.

Уривки. «Проповіді на неділі й свята. Слово Христове до Українського Народу», Українське Православне Братство імені Митрополита Василя Липківського, 1969 рік.

З духовної спадщини Старої України (XI – XVIII ст.)

**Климентій СМОЛЯТИЧ,
митрополит Київський**

ВОГОНЬ – ПРООБРАЗ БОГА НА ЗЕМЛІ

Бог ревнивий, не дасть слави Своєї нікому. Хто вступає з Ним у спір, того Він вижене і відкине разом із тими, що творять беззаконня. Нема ж неправди у Бога; додам я: і не буде! Бо випробовує серця і душі, оскільки праведний Бог. Ось як вогонь, що викрешується каменем і виходить з дерева, виникає і розгоряється під плотськими руками людини, але варто лише силу вогню збільшити у горінні – поглянь: будь-яка, у людському творінні найчистіша річ, кинута у вогонь, очищається. Так золото чи срібло, якщо містить у собі брудні домішки, поміщене у вогонь творення, випалюється вогненним полум'ям, і так очищається внесене золото і срібло, повертаючись до того, хто поклав його, чистим і непорушним, тоді як непотрібні домішки безслідно зникають.

Із «Послання» до священника Фоми (X ст.)
Переклад Оксани СЛІПУШКО

Антоній РАДИВИЛОВСЬКИЙ

ЛЕГЕНДА ПРО СКУПОГО І НЕ- МИЛОСЕРДНОГО БАГАТІЯ

...Пише хтось із учителів церковних, що один багатий, дуже захланний і скупий, під час голоду, аби не чути під вікном жалібних голосів людей мізерних і вбогих, виїхав був до далекого свого фільварку, при воді поставленого. А що люди убогі та знедолені, не маючи змоги голоду терпіти, і там йому докучали, просячи, аби їх рятував, аби хоч який-небудь харч їм давав, то він, не радий будучи слухати прикрого їхнього голосіння, вигукнув:

– Не можу з тими псами пробувати. Уже вони мені до живих печінок уїлись, щораз волаючи «Дай! Дай!»

І не хочучи їхнього крику більше чути, перенісся до ще дальшого, таємнішого житла, куди б голос людей убогих не доходив.

Аж на той час воїн озброєний примчав на коні і у ворота дому його колотиться, мовлячи:

– Одчиніть мені, посол я Божий, хоч з паном ва-

шим поговорити.

А коли слуга, стоячи при воротах, з наказу пана свого сказав йому, що пана немає дома, одповів воїн той:

– Знаю, що є, але до комори таємнішої, од вулиці одлеглої, для того перенісся, аби воляння людей убогих не чути. Отож тепер од імени Божого я його позиваю, аби ставав перед Богом і про дочасні добра свої учинив Йому звіт.

І одразу багатій той захворів смертельно.

Коли його жінка і приятелі приводили до покути і вмовляли, аби висповідався у своїх гріхах, то він, на те аж ніяк не призволяючи, мовив:

– Я на суд Божий покликаний і вже на вічну смерть осуджений без жодної надії на спасіння, бо як я не виявив милосердя і співчуття людям убогим, так тією ж мірою і суворістю без милосердя на вічну смерть тепер і мене декретовано.

Отак, нещасний, умер, і добра, що їх мав, і життя, і душу втратив, і дізнав сам на собі, що суду без милости не мине той, хто не сотворив милости...

Із рукописної книги «Вінець Христов», 1676 – 1683 рр.
Переклад Валерія ШЕВЧУКА

**Матеріали для рубрики надала
Людмила ІВАННІКОВА**

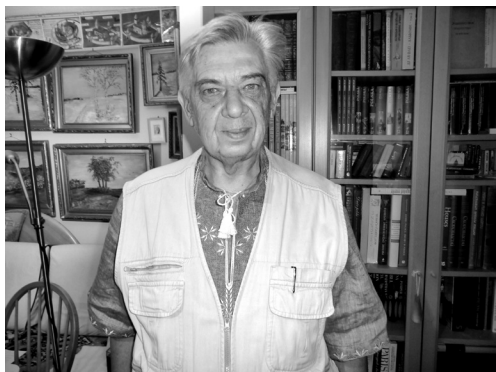

СВЯТИНІ

Олександр ТОЛПИГІН, інженер,
журналіст-культуролог, Нью-Йорк

ПЕТРОПАВЛІВСЬКА ЦЕРКВА НА ПОДОЛІ

Спроба заглиблення в історію храму

Продовження. Початок у ч. 8.

Прошу вибачення за занадто великі цитування, але це потрібно нам для подальших міркувань.

Почнемо з кінця. **На сторінці 84 чомусь наголошено, що домініканський костел піднесено з муру, хоча перед цим сказано, що усі костели муровані. Чи не тому, що в основі домініканського храму лежать мури попереднього православного монастиря?**

Тепер ми пропонуємо звернути увагу на дослідження нашого середньовіччя в праці Гліба Івакіна «Історичний розвиток Києва XIII – середини XVI століть». Автор зазначає: «Літописи не повідомляють про руйнування монголами будь-яких київських церков, окрім Десятинної, що впала не стільки через «тягость» багатьох людей і товарів, а перед ударами монгольських «пороків». Археологічні розкопки також не дають точних даних про загибель якоїсь конкретної пам'ятки саме під час штурму Києва 1240 року. Тому ця так поширена думка про руйнування більшості давньокіївських кам'яних споруд саме у 1240 році є недостатньо обґрунтованою і недоведеною». І далі... «На сьогодні існують відомості приблизно про півтора десятка пам'яток, які фізично пережили погром 1240 року».

Останніми роками з'являються повідомлення про відкриття для науки все нових і нових пам'яток давньоруської архітектури, які раніше не були відомі ні за якими джерелами. Разом з тим годі не помітити, що і в середньовіччі, і в нові часи храми будувались на старих, намолених місцях. Тому думка про те що Петропавлівський монастир був заснований на місці давньоруського кам'яного храму з тією ж назвою, нам не здається фантастичною. У своїй книзі «Древній Київ» (К., Наукова Думка, 1983) П. Толочко на стор. 82 зазначає: «В самому центрі Подолу, навкруги торговельної площі, у першій половині XII ст. були побудовані християнські кам'яні храми Св. Богородиці Пирогощої, Св. Бориса і Гліба і Св. Михайла. Зовсім небагато для такого району. Про монастирі на Подолі літопис нічого не говорить». І ще далі... «Характерною рисою культового будівництва було те, що його замовником виступали не

князі і монастирі, як в інших районах міста, а торговельно-ремісничі об'єднання». Хоча в роботі П. Толочка немає згадки про храм Петра і Павла, це не є свідченням того, що храм не існував. Адже в середньовіччя спорудження або реставрація храмів на старих намолених місцях було не рідкісним винятком, а правилом не тільки для православних, а й для інших християнських конфесій. Видобування будівельних матеріалів на руїнах інших сакральних споруд мало на меті не стільки забезпечити нове будівництво будматеріалами з таких віддалених місць, як Вишгород, скільки сакральне значення, символічний характер.

Відомо, що для будівництва домініканці (та й інші) використовували в якості будівельного матеріалу руїни Борисоглібського храму у Вишгороді. Логічно було використати і мури Петропавлівського монастиря, який, на нашу думку, був переданий домініканцям останньою онукою князя К-В. Острозького – Анною Алоїзою Ходкевич, яка прийняла католицизм.

Тому, що стара Петропавлівська церква була оточена декількома спорудами, які очевидно й склали комплекс монастиря, можна знайти підтвердження на тих самих малюнках 1819 та 1840 років. Так, на плані Петропавлівської церкви 1840 року в тому місці, де стикається північна нава з двоповерховою гарматною баштою, показані кручені (спіралеподібні) сходи, що вели на другий поверх башти. Місце розташування цих сходів поруч з кутом башти свідчить, що вони слугували для входу саме на другий поверх північної башти. За логікою побудови оборонних споруд таке розташування сходової башточки показує, що вона була захищена ззовні ще

якимись спорудами. У випадку відсутності таких оборонних споруд вхід на гвинтові сходи містився би всередині башти.

Наступне. Як видно на тому самому плані 1840 року, з півдня від первісної готичної церкви також є споруда, яка нагадує каплицю, але товща її стін набагато менша товщини стін церкви і північної башти, що свідчить про інший час створення цієї прибудови. На нашу думку, з півдня від церкви мала бути первинно прибудована така сама гарматна башта, як і з півночі. Інакше не було б потреби будувати світлову баню. Таким чином, очевидно, утворювалась лише одна сторона ансамблю, яка слугувала модулем для інших споруд – келій і ще двох башт.

На перший погляд це досить фантастична гіпотеза. Проте вона може бути підтверджена, або спростована, внаслідок зовсім невеликого обсягу археологічних робіт по виявленню збережених фундаментів, а також накладання цих фундаментів на плани існуючих нині підземель. Робота по виявленню залишків вказаних споруд спрощується завдяки тому, що плац, де до 1935 стояла Петропавлівська церква, не забудований і використовується військовою частиною. Гадаємо, збереглись і колись пошкоджені готичні келії домініканського монастиря, який довгий час займав суміжну ділянку з Петропавлівським монастирем. Ці келії мають зараз більш пізні класицистичне облаштування.

Мабуть, одним з найвагоміших аргументів на користь того, що Петропавлівська церква до католицького періоду була православною, є те, що виходи з келій католицького монастиря вели в протилежний бік від церкви, тобто вони орієнту-

вались на іншу святиню. Отже на сучасній ділянці військового плацу і трохи північніше в середньовіччя були два монастирі.

Ще одним важливим моментом на користь того що домініканський костел раніше був православною церквою, є те, що під час національно-визвольної війни українського народу усі католицькі костели і заклади були зруйновані, за винятком колишньої Петропавлівської церкви. Мабуть, для тогочасних киян ця споруда більше ототожнювалась з церквою, аніж з костелом. Щоб спростувати, або підтвердити цю думку, давайте разом подивимось, чи існують аналоги цього храму за кордоном.

Завдяки цікавій праці Яцека Ковальського «Gotyki Wielkopolski. Architektura sakralna XIII – XVI wieku» – Poznań, 2010 маємо змогу порівняти архітектурні особливості майже 160 готичних костелів Великопольщі, як існуючих дотепер, так і знищених. В першу чергу нас цікавить архітектура домініканців і споріднених з ними францисканців. Ці обидва ордени були жебрущими. З початку заснування цих двох орденів ченці жили в дуже скромних будинках і використовували отримані від меценатів святині чи будували невеликі каплиці-ораторії. Як стверджують польські дослідники, десь наприкінці XIII ст. з'явилась можливість будівництва справді колосальних святинь, відтак костели «жебраків» дорівнюють вже іншим великим будівлям Західної Європи.

Спробуємо розглянути декотрі з них, де наявні елементи, близькі до київської святині. Перше, що нас зацікавило – це колегіата в Глушині (тепер Познань). Будівництво костелу тут відноситься до XIII століття. Здається цікавим, що до пресвітерія з півночі прибудована ще одна невелика частина храму, яка на сьогодні виконує функції захристії з невеличкою добудованою сходовою вежечкою, східці якої вели на піддашся. Однак треба одразу сказати, що вхід на вежечку з гвинтовими сходами (спіралеподібні) тут здійснюється зсередини будівлі, а не ззовні, як у Києві. Крім того, ні в захристії з прибудовою, ні в цілому в храмі немає ознак оборонної архітектури (стор. 48, 49 вказаної праці).

Другим об'єктом, котрий не варто залишати поза увагою, є колегіата в Курніку. Для нас тут цікаві як північна, так і південна прибудови до пресвітерія. Сходження на другий поверх цих прибудов здійснюється за допомогою прямих сходів, на відміну від спіралеподібних у Києві. Хоча обидві ці прибудови, як і в Києві, закривають місця, де теоретично могли б бути влаштовані світлові пройми, однак це не дуже позначається на загальному освітленні храму завдяки віконним

Колегіата в Курніку. Сучасний вигляд

проймам у наві та апсиді. В Курніку дахи як північної, так і південної прибудов майже сполучаються з головним дахом костелу. Слід додати, що доступ до другого поверху, частково укритий у західній стіні захристії, далі переходить у спіралеподібні сходи в невеличкій пристінній вежечці (стор. 191-193).

Третім і одним з найцікавіших для нас об'єктів дослідження є колегіята в Шамотулах.

Незважаючи на те, що тут храм має більший розмір ніж у Києві, конструкція колегіати могла слугувати прообразом для київського храму. Щоправда є і розбіжності між шамотульським та київським храмами в системі освітлення внутрішнього храмового простору, але є і багато спільних рис.

Одним з підтверджень того, що шамотульський храм міг слугувати прообразом для київської святині, є тісні контакти поміж князями Острозькими (ймовірними фундаторами другої церкви Петра і Павла) та володарями Шамотул – Шамотульськими і Гурками. Трагічна доля князівни Єлизавети Катерини Острозької, званої ще як Гальшка, дружини Лукаша Третього Гурки, завдяки історичній літературі і легендам, відома далеко за межами Польщі. Стосовно шамотульської фари треба зазначити, що вона наслідує так званий тип базилики шльонської (сілезької). Перші храми цього типу почали будувати ще у першій половині XIV століття (стор. 246). І таких храмів на теренах Великопольщі досить багато. Звичайно, ми не відкидаємо ідеї, що Іван Острозький міг бачити храм, який послуговував прототипом для готичної церкви Петра і Павла в Чехії, коли брав участь у бойових діях. Однак і не виключаємо впливу костелу в Шамотулах на київський храм. Проте вважаємо, що будівництво готичної церкви Петра і Павла є роботою місцевих майстрів, добре обізнаних як із західною, так й зі східною архітектурою. Підсумовуючи нашу невеличку розвідку в просторі й часі, слід наголосити, що Петропавлівський храм у Києві був унікальний не тільки для Києва, а й для всієї України. Його залишки потребують зваженого підходу і наступних досліджень. Додаткові цілеспрямовані пошуки в архівах Кракова (наприклад в фондах Острозьких) могли б додати більше ґрунтовних знань про нашу історичну спадщину.

І насамкінець ще одна версія – Вільнюська. І тут знову фігурують князі Острозькі.

Катедральний собор в ім'я Успіння Пречистої Божої Матері у Вільнюсі був заснований Великим Литовським князем Ольгердом у 1346 році і споруджений київськими зодчими за взірцем собору Святої Софії у Києві, а освячений 1348

Успенський собор у Вільнюсі

року єпископом Володимирським Олексієм. Пізніше цей собор занепав і був відбудований на кошти князя Костянтина Івановича Острозького у 1511–1522 роки. Згодом собор знову занепав і був відновлений у 1885–1898 роки за проєктом архітекторів Резанова та Чагіна.

Згідно з нашою думкою вільнюський собор мав багато спільного з київським і міг слугувати взірцем для Петропавлівської церкви у Києві.

Підтвердити чи спростувати викладені тут думки може археологія. А віднайдення спонсора дослідницьких робіт в обличчі однієї з українських церков дало б змогу перетворити більшу частину цього історичного кварталу на резиденцію помісної церкви з монастирем і навчальним закладом, або й двома монастирями, як, на нашу думку, це було колись.

Відновлення пам'яток на історичних місцях набагато складніше і відповідальніше, ніж будівництво нових храмових комплексів. Але, разом з тим, ця справа набагато почесніша.

Щодо перебудованих келій домініканського монастиря, то ми вважаємо, що вони були споруджені наприкінці XIV ст. і є найстарішими з відомих цивільних споруд, збережених до сьогодні у Києві.

Підсумовуючи розвідку щодо історії церкви Петра і Павла на Подолі, вважаємо за належне висловити гіпотезу, що більшість подільських церков часів Київської Русі були побудовані князями і купецькими корпораціями з різних земель Русі і являли собою найліпші досягнення регіональних шкіл зодчества.

Тривалість культурних традицій підказує, що в давні часи тут містилась Смоленська факторія, а давньоруська київська церква Петра і Павла була такою самою, як церква Петра і Павла в Смоленську.

Раїса ЛИША

Світайло

**Присвячую моїй матері
Наталії Демидівні і батькові
Савелію Титовичу**

Слово росло
у соловейка на вишні
і я там була

недалечко

дивилася й слухала

*і тепер немов писар
у Мітрідата чи в Месопотамії
пишу тее слово*

ВИМОВЛЮЮ

на глиняних сторонах світу
білої хати вітрилах

пером чаплі
вмоченим у блакить
яка прибуває

передсвітом соловей виводить
слово летіти
на орбіту нову далеку
назустріч сонцю

чувають світила і квіти
леви і бджоли
Дубина правічна зелена
усі братки виднокола

кольоровиду

очі лілей у небі

зоряні садівники виглядають

чекаютъ

соловейкову пісню вістину
край села де оселя рідна біліє
понад берегами віків
і путь в вишину

переймаю хвилю ранкову
вітру з Зорі
із Петриківки
од Мамая й Калниша

мову мовчання й чекання
на Чумацькім шляху
у Вселенній

мову цвітіння вишні
матері мову
і батьків завіт
де село як пташине гніздо
і вічність крилата

стерезу об'явлення
зустрічі слова і світла
і соловейка
крайнеба України
світайлом любови молитви

Серпень, 2017

Колегіата в Шамотулах. Сучасний вигляд

МАЙДАН

ініціативна група

ВІЛЬНА ЛЮДИНА У ВІЛЬНІЙ КРАЇНІ

«ДАЙТЕ СУСПІЛЬСТВУ ВИРОСТИ У СВОБОДІ»

Звернення Групи «Першого грудня»

Це звернення Групи – перше після відходу у вічність Блаженнішого Любомира Гузара. Він був становим хребтом Ініціативи «Перше грудня», її духовним орієнтиром, – як і світлої пам'яті Євген Сверстюк та Богдан Гаврилишин. Ці люди були джерелом надхнення для всього нашого народу, і ми просимо Бога воздати їм сторицею за їхню з честю виконану місію. Так, ми всі розуміємо: нам їх бракуватиме. Проте, поряд із тим, ми закликаємо всіх в українському суспільстві підняти естафетні палички, які випали з їхніх рук. Адже головне мотто нашої Групи – «піднесення гуманітарно-духовних цінностей над короткозорим економічним зиском та політичною доцільністю» – залишається актуальним і сьогодні.

Якось, реагуючи на людську нестерпачість щодо недосконалості їхніх пастирів, Блаженніший Любомир сказав: «Дайте людям вирости у свободі». Ці слова стосувалися поодиноких людей, хоч такою ж мірою їх можна прикласти і до людської спільноти: **«ДАЙТЕ СУСПІЛЬСТВУ ВИРОСТИ У СВОБОДІ»**.

За стан справ у державі народ звично покладає вину на адресу її керівництва – і нижче ми ще поговоримо про відповідальність наших поводителів. Проте в нас усе ще діє квазірадянське уявлення, що керівництво держави – це щось окреме, самодостатнє, ніяк не залежне від народу. Треба визнати, що й саме керівництво часом так думає. Важко нам дається розуміння, що правляча когорта – це лише квінтесенція того, що є в народі. Якщо в народі домінують рабські й патерналістські інстинкти – ним керуватимуть диктатори. Якщо народ тямить свою гідність і готовий брати на себе відповідальність – ним керуватимуть зразкові демократи. Вибір варіанту для України насправді за нами.

Сьогодні ми, члени Ініціативної групи «Перше грудня», підтверджуємо те, що свого часу сказали в «Українській Хартії вільної людини»: **«Відповідальність за своє життя,**

а отже, його успіх, добробут і щастя нікому не може бути переданою. Ми самі несемо відповідальність за себе».

Звичайно, від держави залежить багато – але все ж менше, ніж у нас прийнято вважати. Ось уже й британський аналітик Джеймс Шерр підмічає те, що проходить повз нашу увагу: «Росія – країна із сильною державою і слабким громадянським суспільством. Україна – країна зі слабкою державою і сильним громадянським суспільством». Але якщо так, то що тоді залежить від нас, щоб ми були щасливими? Що маємо змінити в собі, щоб наші правителі не мали іншого виходу, як змінитися самим?

НЕ ЗНЕВІРЮВАТИСЬ І БЕРЕГТИ ЄДНІСТЬ

Ланцюжок суспільної деградації очевидний і розгортався на наших очах уже не раз: (1) ми, члени цього суспільства, втрачаємо віру в силу добра, а тому йдемо на компромісний торг зі злом; (2) помітивши, як хтось торгує правдою, ми втрачаємо довіру до людини; (3) не довіряючи людям, ми втрачаємо спроможність бути у солідарності з іншими і легко входимо в конфлікти; (4) втративши єдність, ми не лише не можемо змінити суспільство, а й стаємо легкою здобиччю консолідованого ворога.

Сьогодні ми ще не дійшли до критичної межі, але на цей погібельний шлях, бачиться, уже знову стали. Бо щось надто зачався зовнішній ворог, очікуючи, як спрацює його підливна стратегія і українці вкотре погублять себе своїми ж руками. І навіть стримані європейські дипломати стурбовано остерігають нас. Узяти хоча б гранично відверте попередження **Дональда Туска, голови Європейської Ради: «Сьогодні я чітко бачу, що зовнішньому ворогові вас не здолати. Ви занадто сильні. Але ви можете зазнати поразки від самих себе. Саме тому ви повинні зберегти єдність будь-якою ціною й уникати внутрішніх конфліктів, наче чуми»**.

Ні, це не перебільшення – ген, що

відповідає за схильність до поділів і ворогування, справді є активною частиною нашого національного генома. Бо ж і Митрополит Шептицький свого часу волав до українців: «Чи не страждає організм нашого народу... на якусь моральну гемофілію, яка спричинює те, що кожна найменша рана є неначе невиліковна?».

А якщо так, то питання – до нас: чи зуміємо ми заблокувати цей ген сьогодні, щоб не плакати вкотре над утраченими шансами згодом?

Ні, єдність не означає одностайності тоталітарного ладу. Ізраїль засвідчив, що можна залишатися демократією навіть в умовах постійної воєнної загрози. Можна і треба критикувати уряд чи опозицію, формулювати альтернативи, перемагати на виборах – і все ж уміти зупинитись, якщо змагальність партійних програм перетворюється у смертельну боротьбу на знищення суперника. **Краще якійсь політичній силі програти вибори, аніж довести до програшу увесь народ**.

Про це мають пам'ятати партійні ідеологи й політтехнологи, та й виборці мають бути обачними і не розпалювати свої пристрасті до граничної межі.

ПІДТРИМКА РЕФОРМ – У ЦІННОСТЯХ, ЗА ЯКИМИ МАЛИ Б ЖИТИ

Звинувачення керівництва держави в імітації, а то й у блокуванні реформ стало улюбленим заняттям нашого люду. Що ж, імітації – це справді успішний прийом властью імущих. Та й блокувати реформи вони вміють майстерно. Але спитаймо себе щиро: чи справді пересічні люди хочуть реформ? Чи ж не бачимо ми, який шалений спротив чиниться їм у народі? Адже ледь не в кожній лікарні формується спротив медичній реформі, ледь не кожен університетський ректор опирається реформі в освіті, а легіони освітян, що вже не спроможні змінити свої професійні навички, грудьми захищають свої корупційні форпости. І так на кожному кроці натикаєшся на непробивну ло-

гіку: «Хай міняються вони, а я радше збережу те, що маю».

Можна, звичайно, відмахнутися – мовляв, так це ж корупціонери. Проте відмахнутися насправді не просто: корупційний консенсус охопив поголовну більшість суспільства, тому що для значної кількості людей більший чи менший компроміс із застарілою й порочною системою є єдиним засобом виживання чи достатку. Тому й переважають у нас цінності виживання: у когось – лише пристосуванство та кумівство, у іншого – зловживання лазівками в законодавстві, а в щораз більшого числа людей – взагалі відверта й безконтрольна корупція та пряме злодійство.

Можна, звичайно, поморалізувати: «Що це в нас за народ такий?!». Проте перехід від цінностей виживання до цінностей самореалізації відбудеться лише тоді, коли люди відчують реальність і доступність альтернативи. Журавель у небі має бути настільки досяжним, щоб синиця в руці втратила свою привабливість. Як тільки достатня кількість людей відчує, що інший шлях є для них навіть успішнішим, тоді реформи самі підуть швидше. І хай спробує тоді політичне керівництво імітувати чи блокувати їх!

Ясна річ, було б ідеально, якби мудрий правитель-реформатор сам створив такі суспільні умови, які полегшать людям зробити цей вибір. Проте схоже, що наші правителі пристосувалися до олігархічного ладу і не виявляють видимого бажання його змінити. **Тому наш погляд мимоволі звертається у той бік, де перебуває наш середній клас – надія й основа усіх демократій**.

У нинішній Україні є чимало ініціативних людей, які вже створили власні успішні проекти і зовсім не потребують патерналістської чи корупційної залежності, щоб вижити. **Чого бракує – це взаємної солідарності**. Вони вже є «критичною масою» глобальної трансформації, проте надто розпорошеною, щоб стати «законодавцями мод», щоб перетягнути на свій бік тих, хто вагається. Та й політичні функціонери впритул не

бачать цієї суспільної сили, а тому не стають їй політичною опорою, надаючи перевагу щораз вигадливішим бігбордам, щоб зманіпулювати думкою виборця на користь партійних старожилів.

Ці поки що розпорошені сили – це прямі спадкоємці духовного скарбу Революції Гідності. Вони органічно засвоїли цінності, на яких можна вибудувати новий суспільний лад. Бо вони, ніби римський імператор Костянтин, побачили на небі Майдану напис: «Цими цінностями переможете».

ПРО ВЛАДУ

А тепер, як ми й обіцяли, кілька слів про відповідальність влади.

Не треба й заглядати у зведення політичної погоди, щоб зробити висновки: передвиборча кампанія фактично вже почалася. Отой унікально благодатний політичний період, коли влада мала конституювальну більшість для проведення кардинальних реформ, уже завершився. Тепер не буде місця для непопулярних рішень, бо вирішальне слово у цей час – за політтехнологами.

Коаліційна угода 2014 року, яку свого часу вітали як благословенний успіх, має всі шанси стати невдовзі політичним вироком для парламентських партій. Звичайно ж, здобуто багато перемог. Звичайно ж, не один народний депутат пишатиметься важливими здобутками. Проте в підсумку **народ говорите про найважливіші речі, а до таких, зокрема, безсумнівно належить той болісний факт, що в країні досі не змінено виборче законодавство. Аморальність цієї ситуації очевидна: наші законотворці позбавляють Україну шансів на зміну політичних еліт.**

Ми говоримо про це як про доканий факт, хоч ймовірність зміни в останню мить усе ж існує. Утім, надія слабка: зберегти себе при владі знову стає важливішою, ніж дотриматись обіцянки та забезпечити належні політичні й соціальні ліфти. Отже, партійне будівництво модерного зразка за нинішньої каденції Верховної Ради так і не запрацює, а перелік політичних партій у виборчих бюлетенях буде до болю знайомий.

Уряд демонструє позитивну динаміку розвитку, у деяких сферах здобув значні досягнення, проте застарілість функціонування державного апарату все ще гальмує наш поступ і створює «затори» у міжнародних контактах. Втішає те, що Уряд низив свою участь у політичній боротьбі. Однак велику тривогу викликає той факт, що навіть в умовах війни багаті багатіють, а бідні – біднішають. Якщо це неминучий наслідок дії економічних законів, то народові це треба чітко пояснити. А якщо це результат чиєїсь непрофесійності або злої волі, то громадяни мають право про це знати. Бо вони мають право на соціальну справедливість. Робити вигляд, наче все гаразд, неприпустимо, а для влади і небезпечно, бо соціальна несправедливість не раз уже ставала причиною для бунту.

Система закритого доступу породжує небезпеки і на президентському фланзі, оскільки попри здобутий Майданом рівень свобод система управління не застрахована від авторитарних спокос. «Синдром усталеної колії» діє дуже ефективно, а тому

суспільство не раз було вражене, як для реалізації влади зручнішими та надійнішими ставали «добрі старі» методи управління. Запуск нової системи почнеться тільки тоді, коли станеться перехід до відкритого доступу, коли конкурси на вакантні посади будуть прозорі й позбавлені імітацій, коли в країні з'явиться нарешті незалежний Арбітр – відповідальна судова система, коли запрацюють нарешті соціальні ліфти і справедлива змагальність тощо. Доти, доки все це пробуксовує, рівень імітацій з усією неминучістю буде високим, і це далі травмуватиме суспільство.

Безперечною заслугою Президента та його команди є прорив на дипломатичному рівні, зокрема знесення візових бар'єрів. Україна зробила свій цивілізаційний вибір: до Європи, проте Європа – це спільнота економік з відкритим доступом. Дипломатичних зусиль може не вистачити, щоб подолати непокінченість правових та економічних систем.

Як бачимо, навіть із цього перебігу зрозуміло, що точку неповернення ще не пройдено. Часткових успіхів у рамках старої системи замало для того, щоб цілком спокійно очікувати виборів. **Проте чи не найдошкульнішим є те, що ні в керівництві держави, ні у громадянському суспільстві не видно чітких стратегічних орієнтирів, а відтак і люди не знають, чого їм очікувати.** Схоже, що ми всі непомітно зійшли з оптимістичних гір у затемнені долини, а тому вступила в дію закономірність, про яку ми писали ще 2015 року: «Найбільш виснажливим і грізним є блукання в тумані низин, де панує сумнів і недовіра до всього – орієнтирів, провідників і власних сил».

Настрої людські розділились по всіх можливих лініях спектру: надхненні патріотичні почуття сусідують із тупим зрадництвом на користь

ворога, тверезе визнання очевидності успіхів нашої держави межує з однозначним «всю пропало» і «всі вони такі». Цей стан загрозливіший для суспільства, аніж якісь економічні чи навіть воєнні негаразди. Він спроможний поламати навіть найкращі політтехнологічні розробки на майбутні вибори, відкинувши Україну туди, де вона аж ніяк не хотіла б опинитися.

Тому завершальні наші слова спрямовані до нашого духу. «Вирости у свободі» означає розуміти те, що здійснення кожної великої справи передбачає низку маленьких кроків, і всіх їх треба пройти. Це вимагає духовного змужніння, яке накладає табу на істеричні висновки та занепадницькі настрої. Той, хто зростає у свободі, не лише вміє вигравати, а й вчиться програвати, прагнучи вдосконалити свої аргументи, а не встромити ніж у ненависного переможця. Він ніколи не почуватиметься «маленькою людиною», бо інакше й держава ніколи не вийде зі своїх пелюшок.

Кажучи узагальнено, народ, що зростає у свободі, набуває високої політичної культури і чітко бачить свою мету. Кожен, хто хоче досвідчити і одне, і друге на керівних верхах, повинен утвердити їх у своєму житті.

Нагадаємо, що створена у двадцять річницю референдуму ініціативна група «Першого грудня», до якої ввійшли чільні представники національної інтелігенції: В'ячеслав Брюховецький, Іван Дзюба, Євген Захаров, Йосип Зісельс, Мирослав Маринович, Володимир Панченко, Мирослав Попович, Всеволод Речицький, Вадим Скуратівський, Юрій Щербак, Ігор Юхновський, Ярослав Яцків, має на меті поширювати моральні цінності та сприяти встановленню в країні нових правил.

Богдан-Ігор АНТОНІЧ

Молитва

Боже, чи Ти знаєш, як нам віри
треба –
більше, як насущного, черствого
хліба,
чи Ти знаєш нашу тугу ввиш, до
неба,
як тяжить щоденщини колиба.

Як треба усміху Твогого,
як радості серцям,
як оборони від усього злого,
як сонячної віри треба нам.

Як блакитної квітки надії,
як великої правди-сонця уночі,
як золотої рівноваги дійсності і
мрії,
як гармонії душі.

Боже, нам Об'явлення треба
знову,
нас січуть осінні сумніви дощів.

Хай почуємо ми Полум'яну Мову
в горючій кушці.

МИКОЛА РУДЕНКО

Після бою

Проклятий світ! – я мовив після
бою,
Коли побачив трупи у траві –
Чому я мушу втішитись тобою,
Не знаючи, ми – мертві чи живі?..

А соловейко щиро і нескупо
Почав своє – війни йому нема.
І я подумав: то були не трупи,
Бо тут повинна вмерти смерть
сама.

Тріщало під підощвами галуззя,
А сонце ліс виповнювало
вщерть...
Немає в світі більшого безглуздя,
Ніж вірити, що нас чекає
смерть.

Природа не глумиться над синами:
У Сонце – в хату зоряну свою –
По лезу променя пішли над нами
Усі, хто ліг в недавньому бою.

І тільки той, хто цілив нам у
спину,
Щоб ми зненацька з бою
не втекли,
Сліпим чортам місив криваву
глину
І дудлив самогонку з-під поли.

А потім удовиці у віконце
Гатив прикладом:
– Гей, наливай, стара!..
Його не приймуть ні Земля, ні
Сонце –
Такий іще до смерти помира.

Відійшов у вічність Осип Зінкевич

У Балтиморі на греко-католицькому кладовищі Святого Михаїла, в п'ятницю 22 вересня 2017 року було поховано Президента Міжнародного благодійного фонду «Смолоскип», Голову видавництва «Смолоскип» Осипа Зінкевича.

Осип Зінкевич народився 4 січня 1925 року в селі Малі Микулинці на Снятинщині (Прикарпаття). Уже в юності він долучився до національного руху. Відтак, його життя у сорокові роки було сповнене карколомних пригод, але він не віддавав бурхливим течіям воєнного і повоєнного світу; навпаки, завжди пам'ятав свою стратегічну місію – боротьбу зі вільну Україну, за її повноцінність. Карпати, Прага, Німеччина... – скрізь він залишався активною людиною. Не втрачав ентузіазму навіть у в'язниці, куди потрапив через земляка-зрадника, а видавав там імпровізований часопис, займався самоосвітою.

Згодом не без труднощів Осип Зінкевич перебрався до спокійнішої Франції. Але й тут він не зажив «пересічним» життям. Емігрантські клопоти, потреба працювати задля «хліба насущного» (іноді й дуже тяжко працювати – наприклад, у шахті) не перешкоджали пану Осипу зайнятися виданням часопису, який отримав таку дорогу для нас назву «Смолоскип». Уже в США, в Балтиморі, куди Осип Зінкевич переїхав у п'ятдесяті роки, часопис розрісся до масштабів справжнього видавництва, інформаційного центру. Саме в Америці пан Осип найглибше включився в драматичні події історії другої половини двадцятого століття. Тоді, як пам'ятаємо, тривала глобальна боротьба двох систем, і свідомим, активним українцем у цих обставинах було дуже нелегко знайти можливість для обстоювання інтересів нашої країни. Та хто шукає – знаходить. Можна нескінченно довго розповідати про його діяльність у шістдесятих-вісімдесятих роках. Загалом, уся вона відповідає поширеній сьогодні концепції «м'якої сили» – прямої, нелінійної активності, яка дає, зокрема, й політичний результат. Осип Зінкевич ініці-

ював кампанію на підтримку окремої участі УРСР в Олімпійських іграх, що перетворилася на справжній двобій зі спецслужбами Радянського Союзу. Енергійно брав участь у зборі й розповсюдженні нелегальної інформації, літератури з України. Видавав заборонені тут книжки і твори авторів, які зазнавали тоталітарного тиску. Дослідження, художні твори, правозахисну літературу. Від Василя Голубородька і Ліни Костенко до Євгена Свєрстюка і В'ячеслава Чорновола. Цілі пласти літератури спротиву! Окремий видавничий подвиг – публікація знаменитого і раритетного сьогодні п'ятитомника Миколи Хвильового. «Смолоскип» під орудою Осипа Зінкевича був тією структурою, що утримувала зв'язок між Україною, ізолюваною залізною завісою, та широким світом.

Як усе це вдавалося? Відданість справі та організаторський

талант. Пан Осип умів не лише сам працювати на перспективу, а й переконувати інших долучатися до справи, яка зовсім не мала вигляду беззаперечно успішної.

Коли нарешті було проголошено незалежність України, Осип Зінкевич із чистою совістю міг би сказати, що чимало зусиль до цього доклав особисто він. Ці зусилля виявилися не марними.

На цьому можна було б і заспокоїтися, полишити громадські справи молодшим і тим, хто є в Україні. Та Пан Осип вирішив інакше, відмовився лишатись осторонь – і переніс головний офіс «Смолоскипа» до Києва.

В Україні Осип Зінкевич зайнявся виданням ключових книжок із важливих історико-культурних періодів. Це були і твори проскрибованої за радянських часів спадщини Розстріляного Відродження – від одноймен-

ної антології до таких авторів як Микола Зеров, Майк Йогансен, Валер'ян Поліщук, і спогади, твори учасників визвольної боротьби сорокових років (як-от Олени Теліги, Марії Савчин і Катерини Мандрик-Куйбіди), і, нарешті, книжки шістдесятників та дисидентів (досить згадати видання Василя Стуса, Стефаниї Шабатури, Василя Симоненка, Леся Танюка).

Але не менш стратегічною була ставка на працю з молоддю. Завдяки пану Осипу з'явився літературний конкурс видавництва «Смолоскип». Запрацювали семінари творчої молоді в Ірпені та Ворзелі. Все це без перебільшення створило середовище, яке задає тон у сьогоднішньому літературному процесі. Згадаймо хоч би такі імена, як Сергій Жадан, Тарас Прохасько, Маріанна Кіянська, Софія Андрухович, Дмитро Лазуткін, Олена Степаненко – все це лауреати смолоскипівської літературної премії, учасники смолоскипівських заходів. Як сказав Сергій Жадан: «Осип Зінкевич фактично створив наше покоління». Підтримку стилістично різноманітної, тематично строкатої молоді літератури Пан Осип поєднав із увагою до молодих політологів, майбутніх політиків, громадських активістів, журналістів. Не прагнучи при цьому виокремити якийсь один партійний напрямок, але прагнучи наповнити всі ідеології потужною українською домінантною.

Важливою виявилась і програма стипендій для студентської молоді, надто в найбільш кризові для української економіки моменти.

Будинок «Смолоскипа» на Подолі став місцем, де регулярно відбувались і відбуваються численні мистецькі та громадські заходи. А 2007 року тут відкрилася книгарня, що працює суто з українськомовною літературою. Поряд із книгарнею з'явився архів-музей укра-

їнського самвидаву...

Усі ці та інші ініціативи, які започатковував чи підтримував Осип Зінкевич, знову були і є тією самою «м'якою владою», що непомітно, проте послідовно змінювала і змінює Україну.

Ми, співробітники «Смолоскипа» в Україні, пам'ятаємо Пана Осипа як людину ділову, тверду, послідовну, але заразом надзвичайно душевну й людяну. Він умів бути серйозним і жартувати, допомагати іншим і підтримувати, досягати своїх істинно шляхетних цілей. Тримав руку на пульсі подій і водночас знав, як розслабитись, абстрагуватися, де набратися сил на нові звернення. Нас вражав його багатющий життєвий досвід – і тим більшою втратою для української культури є те, що Осип Зінкевич не залишив розлогих мемуарів. Зрештою, за справами сьогодні і розрахунками на майбутнє він просто не мав на це часу.

Символічно, що востаннє до України пан Осип приїздив восени 2013 року, напередодні зламних подій, що розпочалися невдовзі та тривають посьогодні. Подій, щодо яких він зовсім не був байдужим чи пасивним.

Коли без перебільшення всіх свідомих і культурних людей країни сколихнула болісна звістка про відхід пана Осипа, багато хто казав: з його смертю відійшла ціла епоха. Та ми хочемо сказати інакше. Зі смертю Осипа Зінкевича від нас віддались одразу кілька епох. Він був і їхнім спостережливим свідком, і безкомпромісним учасником.

Ми глибоко сумуємо, і єдине, що полегшує наш смуток – світлі спогади про пана Осипа. Якнайщиріше співчуваємо родині та близьким. Вічна пам'ять і Царство Небесне Вам, пане Осипе! Ваші справи тривають і свідчать про насиченість і велич Вашого життя.

Колектив видавництва «Смолоскип»

Осип ЗІНКЕВИЧ

«ТОЧКА ОПОРИ — ЦЕ НАШ НАРОД НА РІДНИХ ЗЕМЛЯХ»

Коли нація в найбільшій небезпеці, тоді цей інстинкт (згідно з В. Морозом) стає основою опору, основою збереження нації як окремої національної одиниці [...]

Коли ми говоримо про загальнолюдські цінності, які покликані творити на чужині, то звідти нам відповідають: «Істина конкретна – як і добро, правда, краса. Істина – національна. Вона – одна для всіх, але з мільйоном граней. І до кожної нації повернута однією, неповторною гранню. Місія на-

ції – знайти свою грань, – ту грань, яку ніхто, крім неї, не знайде, і (саме) цим збагатити людство» [...].

І це стосується не лише наших земляків на рідних землях, але й усіх нас. Як там, так і тут, треба з вогнем серед білого дня шукати безкорисних ідеалістів. Зматеріалізований світ оточив нас, охопив і подолав.

І це власне, а ніщо інше, є викликом для нас, коли ми хоч на хвилину зупиняємось і роздумуємо про наші величні Січні. Чи у вільному

світі робимо ми все те, що потрібно для нашого народу? Чи гідні ми тих, які віддають свою молодість, родинне життя за свій народ і його майбутнє? Чи є у нас та точка опори, чи є у нас той орієнтир, куди завжди і в усіх обставинах повинні бути звернені наші очі?

Та точка опори – це наш народ на Рідних Землях, нездоланий, вічно живучий і оживаючий; стороз-терзаний, зрусифікований, всоте розіпнутий на хресті, анархічний і бурхливий, але він наш, хочемо

цього чи ні, для нас він найкращий і найсвятіший.

І хоч, може, у нас тут, на чужині, не пробудиться наш національний сором за поневолення нашого народу, то нехай у ці січневі дні пробудиться у нас хоч туга за рідним, але туга, яка пов'язувала б у собі не лише наші почуття – серце, але й наш розум – наші дії.

«Січневі роковини і сучасна Україна», 1971 р. Щоденник. Смолоскип. К., 2016.

ВЕЛИКА СВІТЛА ДУША

Відійшов у небесні засвіти Осип Зінкевич – велика, світла, шляхетна людина, унікальна за своїм шармом свободи й всетворчості життя особистість, яку неможливо забути, присутність якої робила наш суперечливий світ кращим, звеселяла і окрилювала вірою в силу добра.

Визначний громадський і культурний діяч, письменник, видавець, меценат... – він по суті став одним із найпотужніших рушіїв української справи визволення в 60-80 роки ХХ ст., мудрим стратегом і творцем нового національно-культурного відродження.

Без підтримки Осипа Зінкевича Рух Опору в Україні другої половини століття вочевидь не набув би такого всеосяжного впливу. Та й літературно-мистецька творчість 60-90-х років не сягнула б того масштабу духовно-естетичної дії в суспільстві, що її хвиля відчутна й тепер.

Великою мірою – можна з певністю ствердити – Осип Зінкевич відкривав Україну для світу і водночас повертав із небуття в живий літературний світ – забуте, заборонене й понижене – в самій Україні. Зокрема твори репресованих шістдесятників, «Розстріляного Відродження», українських вигнанців в еміграції... То була його свята місія – зцілення ран національної самосвідомості й культури!

Привівши в Україну своє видавництво «Смолоскип», Осип Зінкевич приніс благодатний подих оновлення в атмосферу літературно-мистецького середовища в Україні, відживив у суспільстві притлумлене «советами» відчуття приналежності й любови до власної питомої культури, спричинивши разом зі своїм «Смолоскипом» справжній «бум» молоді літератури 90-х і 2000-х.

Пан Осип, може як ніхто інший, глибоко розуміючи значення високої творчості в духовному виростанні особи й суспільства, прозорливо й радо йшов назустріч кожному талановитому прагненню творчого здійснення.

Здавалося, він бачить всю Україну якимсь глибоким внутрішнім зором і шукає, як допомогти, де треба.

Так пан Осип став і великим другом та благодійником редакції газети «Наша віра» на чолі зі світлою пам'яті Євгеном Сверстюком, безкорисливо прихистивши в «Смолоскипі», коли рейдери взимку 2005 р. викинули її з приміщення.

Пригадується перше враження дива під час відвідин «Смолоскипу» – якою незвичайною була тут атмосфера привітності, світла й свята, відкритості, краси, щирої української мови. Немов нове віднайдення України. І була тоді розмова про ідею видати вибране з самвидавного дисидентського журналу «Пороги», що виник та існував у Дніпрі на Січеславщині в 1988-91 рр.

І не просто розмова, а початок праці над книгою, яка побачила світ 2009 р. Осип Зінкевич не лише творив новий час, але й зберігав пам'ять історії.

Сьогодні редакція «Нашої віри» сумує й молиться за пана Осипа з почуттям вдячності за висоту його душі, за незабутність спілкування, за свято справжньої України, що живе в його «Смолоскипі».

Висловлюємо глибоке щире співчуття рідним і близьким, соратникам і друзям та колективу видавництва «Смолоскип» в Україні.

Царство Небесне! Вічна пам'ять!

Редакція газети «Наша віра»

«АЛЛА ГОРСЬКА. Презентація каталогу»

20 вересня у рамках персональної виставки «Алла Горська. Живопис, графіка», яка 8 вересня відкрила новий сезон у столичній галереї «Дукат», відбулася презентація першого альбому творів видатної художниці-шістдесятниці.

Творчість Алли Горської (1929-1970 рр.), її громадська активність та яскрава особистість залишили помітний слід в історії української культури. 60-і роки стали для художниці найбільш напруженими. Алла Олександрівна перебувала в епіцентрі подій короткої відлиги у 1960-х, яка скінчилася масовими арештами і «процвітаючим соціалізмом» брежнєвщини.

Алла Горська, дружина художника Віктора Зарецького, була вбита разом із її свекром найманцями КГБ за наказом керівництва ЦК КПСС.

Мисткиню називали «душею шістдесятництва». Великі сподівання й такі ж великі втрати, рішучий потяг до боротьби попри тиск будь-яких обставин — усе відобразилося в графічних, а згодом і монументальних творах художниці.

До каталогу увійшло 150 робіт з музейних та приватних збірок: портрети видатних діячів української культури: Т. Шевченка, А. Петрицького, Б. Антоненка-Давидовича; роботи, присвячені сучасникам Горської: В. Стусу, І. Світличному, І. Драчу, В. Симоненку; ескізи до художнього оформлення вистав «Ніж у сонці», «Правда й кривда», «Отак загинув Гуска»; ескіз обкладинки збірки поезій Л. Костенко «Зоряний інтеграл» та інші.

У рамках виставки також, зокрема, було представлено мозаїчне панно Алли Горської «Вітер» — єдиний монументальний твір мисткині у Києві, на будівлі ресторану «Вітряк» на проспекті Академіка Глушкова, що зберігся досьогодні, — після руйнування її монументальної творчості советською владою.

В 60-70-і роки в українській советській архітектурі стався сплеск національних мотивів. Проекти базувалися на модерністському трактуванні народного мистецтва. Працюючи над об'єктами, учасники творчої групи ретельно пристудили до осмислення мистецьких

Алла Горська. Ескіз вітража. 1964 р.

традицій та інтегрування їх в архітектуру сучасного міста. І це дуже не сподобалось ідеологам творення «советского человека».

Крім оформлення ресторанів «Вітряк» та «Полтава», Алла Горська — у співавторстві з Опанасом Заливахою, Галиною Зубченко, Галиною Севрук та Людмилою Семикіною — створила вітраж «Шевченко. Мати» у червоному корпусі університету імені Т. Шевченка. У 1964 році адміністрація вишу замовила цю роботу до 150-річчя українського поета, але одразу демонтувала її на вимогу партійного керівництва. Тепер частину спадку мисткині можна побачити на окремій виставці.

Виданий альбом-каталог творів Алли Горської є першим представленням її головного творчого спадку. Сюди увійшли: живопис, графіка, мозаїчні панно, які вона створювала у Києві, Донецьку, Краснодарі, Маріуполі. Організатори виставки збрали її ключові роботи, намагаючись показати художницю з різних сторін. Деякі з них, як наприклад, афіша до вечора художника Петрицького, були вперше відреставровані та оцифровані. Допомогали у цьому як державні музеї, так і приватні колекціонери.

Тут були експоновані 34 роботи Алли Горської. Серед них: театральні ескізи, дерев'яні колажі, замальовки до народних

колядок та Шевченкових дум. Уперше представлені роботи, виконані в техніці дерев'яної мозаїки, що належать до другої половини 1960-х.

Ця виставка — не лише про тренд українських

Алла Горська. Афіша до вечора пам'яті Анатолія Петрицького. 1963 р.

шістдесятників. Адже рік тому організатори розпочали проєкт «Інша історія», у якому прагнуть показати містянам київське мистецтво з часів «відлиги» до епохи «перебудови». Постать Алли Горської — одна з найбільш значущих серед київського андерграунду тієї епохи.

Сполохи думки

Юрій ВІВТАШ

ГОЛОВА ІДОЛА В ЗЕЛЕНИХ КУЩАХ

«Сімдесятники» – «подорожні в ночі» і партизани свободи

Одразу після XX з'їзду партії та нібито викриття «культу особи Сталіна» – себто його злодіянь – першого етапу «декомунізації» – за одну ніч повсюдно таємно було знесено його пам'ятники по всій неозорій Совдепії – і тоді я – маленьким ще хлопчиком, разом з однолітками – побачив у зелених кущах жовтої акації в сільському парку щойно відбиту і чомусь залишену голову вождя – тирана – віднині «порешника соизаконности». Розміром дещо більшу за футбольний

м'яч. Сприймалася голова загально складно, «амбівалентно». Це і торжество над – як сказала партія – злочинцем-диктатором, і архаїчний жах переймав споглядача від такої дикої сили тієї голови та її потенційного відкладеного реваншу. Був слабенький катарсис – очищення.

Дійсно бо – тоталітаризм, трохи маневруючи – залишався у всьому – в постанях людей, у відблиску на корі дерев, в дебільних плакатах – лозунгах та порожніх пляшках з-під горілки в занедбаному парку. Він був невидимо повсюди, – чума була суцільною павутиною, завислою в повітрі – й від того не менш отруйною та вбивчою – отже «тотальною» – і ніякі маскаради – перевдягання з пам'ятниками – зрушити її ніби не могли.

Підкоряючись інстинктові переможця, я спробував – як при грі в футбол – вдарити ту круглу голову своєю сандалькою – вона не зрушила з місця. В очах спалахнули іскри, а бідна ніжка кіль-

ка днів кульгала – не допомогло мені те, що я вже натоді читав гезету «Советская культура» з Улановою та деякі книги Жюль Верна – отже був ґрунтовним юним «лібералом», хоча й не без ухилів та коливань.

Так, умовно кажучи, невдало почався мій досвід боротьби з тоталітаризмом, інакше – з Системою, включаючись в загальне річище стилю та духу генерації «сімдесятників» – тих, хто народився в першій половині 50-х років XX сторіччя – і яким випало жити в тягучу пору тихої агонії тоталітарного режиму. Отже – той випадок у парку – символічний. Наставала епоха тотальної брехні і задухи.

Сумна історія про «сімдесятників» – «втрачене покоління» стоїчних одинаків, «подорожніх в ночі», за словами тодішньої західної пісні, іхтіандрів болотного океану, сталкерів, «самотніх вовків».

«Новий клас» номенклатури – згідно з визначенням Мілована Джіласа, змінював стиль і машкару – він вже боявся і не прагнув тотального терору – який бумерангом міг вдарити його самого. Методом ставав терор вибіркового, вміло поєднуваний з насаджуванням тотальної задухи, боротьба з живим Буттям як таким – головним, нарівні з Богом та Заходом – його ворогом та опонентом.

Реакція під виглядом стабільності та «розвитку», моральний розклад і свідоме розтління, насадження конформізму, застійна стагнація, боротьба з історією та навіть із самим часом – ставали буденною реальністю марудних днів та років.

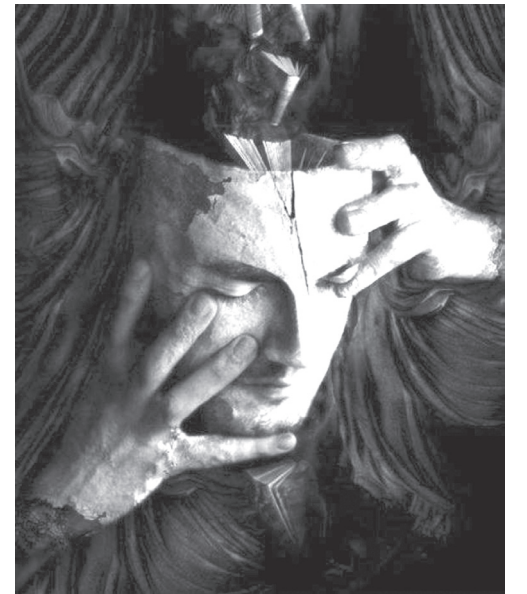
«Нульовий час і простір» – так влучно визначив ту гнилу отруйну добу культуролог Вадим Скуратівський, пишучи про яскравого «сімдесятника», поета екзистенціаліста Олега Лишегу.

Вони всі несли в собі риси «проклятих поетів», як колись визначили французи, – «проклятість» ховалася в їх прагненні розвитку та свободи.

А «новий клас» номенклатури – як господар життя – все тугіше загвинчував гайки, і рубіжним тут стало вторгнення до Чехословаччини в серпні 1968 року –

подібне до похоронного дзвону ліберальних надій і трансформацій.

Починалася двадцятирічна доба «темної ночі», підпільно-катакомбного існування – отже довгі дні соціальної, культурної та нібито й духовної безвиході. Та

все ж – і за таких умов – інтроспективні, самозаглиблені – надихаючись християнським рафінованим спіритуалізмом, – вони, ніби в тій «грі в бісер» – творили невидиме мереживо опору й руйнували брилу несвободи.

Тоталітаризм – царство несвободитаавтоматичногоіснування – як виявилось – має потенціал до мутацій, модифікацій, зміни масок та риторики.

Та чи в регресивно-архаїчних формах соціального здичавіння за умов заникання культури, чи в яскраво-привабливих редуктивно-постмодерних формах «постлюдини» та «постправди» – він призводить до спустошення та виродження самої тканини буття. І над усім височітиме нова голова Великого Брата, як справжнього бенефіціяра та переможця.

Сізіф не залишиться без роботи. Завжди знайдеться камінь. Старі форми несвободи відмирають чи трансформуються, на зміну їм приходять інакші. Брутальна архаїка в технологічних шатах стукає у вікно. Маленькі маніяки розмахують бомбами, терористи в ім'я своїх тоталітарно-химерних ідей готові знищити світ, а глобальні параліберали –

Авангардистсько-концептуальне мистецтво було важливою складовою анти-тоталітарного опору 70-80-х – руйнуючи самі структури потворно-псевдоколективістської свідомості та догми світу несвободи – на рівні як деструкції, так і радикального оновлення архетипів бачення.

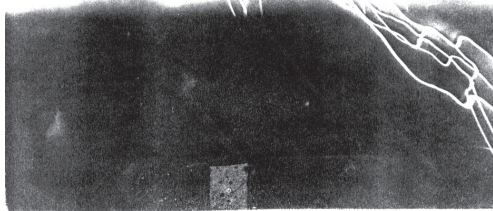
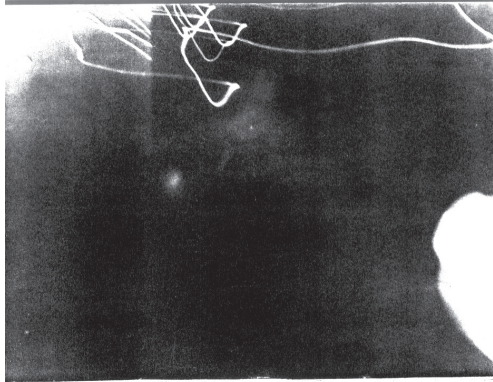
Тут – два твори автора статті – «Абстрактна спіритуальна композиція» та «Велика Відмова». Хоча в митрополії таке мистецтво й толерувалося – в Україні його не терпіли й КГБ жорстко його переслідувало – як «підрив основ» та симптом вивільнення – і то слушно.

в ім'я його безпеки – встановити тотальний контроль.

Сьогоднішній Сізіф – захисник справжньої свободи – змушений діяти – вже мов Діоген – з ліхтарем удень, бо починається – як напроорокував колись Гайдеггер – «світова ніч» – що означає перемогу як тотальної волі до буттєвості, так і її занепадань та спотвореність.

Якщо так, то Сізіф – вже вкотре – продовжить свою скорботну сміливу ходу – і побажаймо йому щасливої дороги.

А нова камінна голова в зелених кущах буде посміхатися і шкрити зуби – як новий переможець.

«Сімдесятники» – усталена умовна назва покоління, яке вступило в життя наприкінці 60-х років ХХ сторіччя і чітко свідоме існування, діяльність, творчість впродовж подальших двадцяти років тривала в період гнилої повзучої стагнації та фальшу – так званого «застою».

На відміну від попередників – «шістдесятників» – «дітей відлиги» – з їх подеколи поверховим оптимізмом, «космізмом», надіями на соціальне оновлення, реформування системи та національне відродження, з їх публічною відкритістю та певною політичною наївністю, – «сімдесятників» визначала тверезість бачення процесів та стоїцизм, самозосередженість – відсутність ілюзій, самозаглиблення, релігійні шукання та такі ж мотиви в творчості, «екзистенціалізм», і тяжіння до найсучасніших художніх форм, відкритість до трагізму.

Світогляд «сімдесятників» був уповні «дисидентським», і чимало «відщепенців» зріло та народжувалося саме в їхніх лавах. Їх доля нагадує відомі з літератури шляхи та постаті «втраченого покоління» в новітній європейській історії.

Юрій ВІВТАШ

Мельхіседек

Я дисидент по чину
Мельхіседека
На чорному ліжку на траві
Мельхіседекове священство
давнє і страшне
Патріярхи схилилися перед
Мельхіседеком
Авраам та Іаков
Я дисидент по чину
Мельхіседека
Під зеленими вітами акацій
І сонечка між ними
Корови тлусті і корови худі
Ходять навколо шкіні
А в шкіні світло
Фараонове військо порозбивало
на тині глечики
Розлите пиво на книзі
Арістотеля
З холодильника сусіда випадає
голова
Іоанна Хрестителя

Хрест місце де нас немає
а на горіщі гуляє вітер
сплели павуки сірий килим
для собору якого не буває на
листішках
сірі години спливають швидко
сірі миші бігають прудко

Хрест місце де нас немає
сірий вовк з торбою йшов лісом
сірі павуки бігають в сірих стінах
сірі хвилини спливають швидко
сірі сови літають низько
сірі голуби клюють жовте зерно

Хрест місце де нас немає
сірі звірята біжать навздогін за
богом
чорні чортенята женуться за
богом
сірі павуки живуть в сірих стінах
з вікна дзвіниці далеко видно
море темне а хмари сині
святий на іконі стояв і плакав

Хрест місце де нас немає.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

ДОКУМЕНТАЛЬНА ВИСТАВКА «ЗАГАРТОВАНІ БЕЗСМЕРТЯМ»

До 100-річчя створення Армії УНР та Дня Захисника України

11 жовтня у Київському міському Будинку вчителя відкрилася виставка «Загартовані безсмертям» до 100-річчя створення Армії УНР та Дня Захисника України, підготовлена Центральним державним архівом зарубіжної українки.

Сьогодні, в умовах російської агресії на сході України, представлені на виставці документи звучать як ніколи актуально, незважаючи на 100 років, які відділяють нас від подій початку ХХ століття.

У 1917 р. прагнення українців заявити про себе як націю та створити власну державу зіткнулося з цілковитим неприйняттям ідеї незалежної України Росією – і так званою демократичною, представленою Тимчасовим урядом, і, згодом, – білогвардійською та більшовицькою.

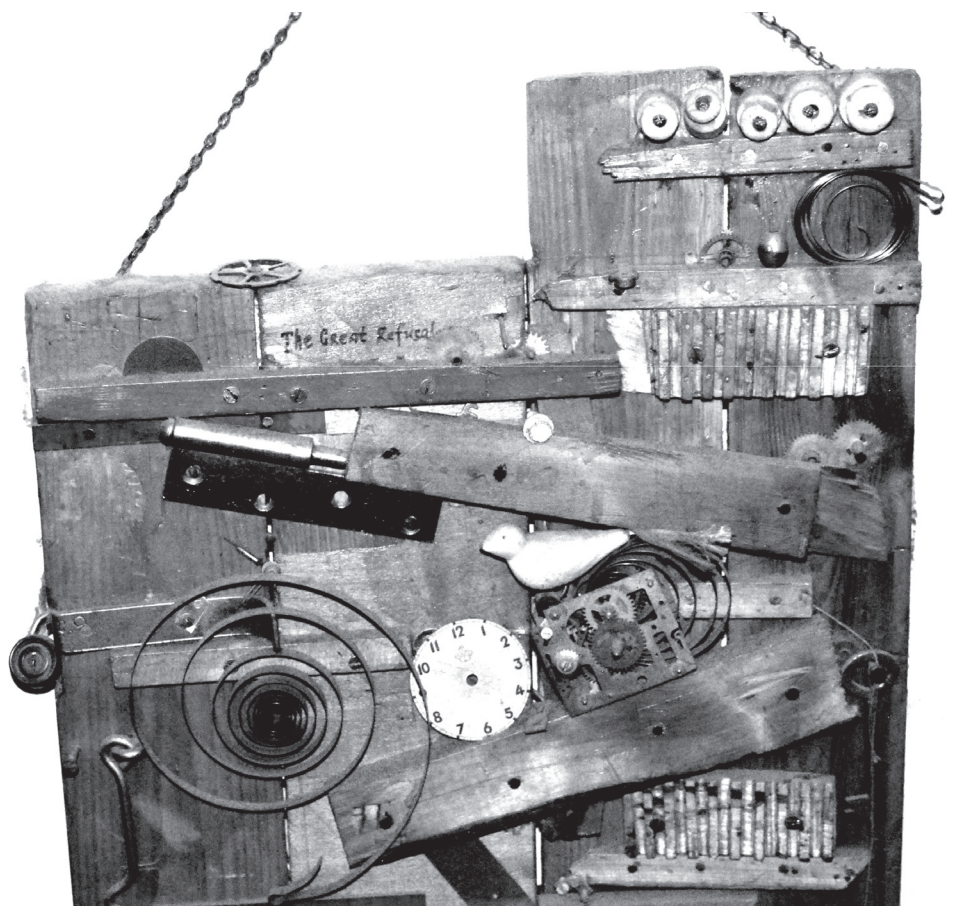
Суттєвою проблемою було і те, що керівники нового українського уряду із запізненням усвідомили важливість створення національної Армії та виявилися не готовими до збройного протистояння з більшовицькою Росією.

Зазнавши поразки, на початку 1920-х рр. частина учасників українсько-російської війни залишили окуповану більшовиками Україну та заснували на чужині низку товариств колишніх вояків Армії УНР та ЗУНР. Деякі з цих організацій мали власні друковані видання або надавали можливість своїм членам публікуватися на шпальтах інших українських еміграційних видань.

Саме ці документи покладено в основу виставки. Доповнюють експозицію оригінальні матеріали доби визвольних змагань, надані Фондацією імені Олега Ольжича. Відвідувачі мають змогу дізнатися чимало нового про історію українських військових сил у 1917–1921 рр., про ініціаторів створення української Армії, про людей – від генералів і старшин до простих вояків, – які свідомо вступили у нерівну боротьбу і вірили у перемогу, про відомі та невідомі битви тієї війни, що пам'ять про них зберігалася на чужині протягом десятиліть – і сьогодні повертається в Україну.

Найкраще ідею виставки передають слова Голови Директорії та Головного Отамана армії УНР Симона Петлюри, промовлені майже сто років тому, які нині звучать як пророцтво: «Логіка розвитку національного руху на Україні веде до повторення військових подій 1918–1920 рр. Ми хотіли би, щоби неминучість їх була засвоєна ширшими колами громадянства, як і той факт, що цей конфлікт матиме місце незалежно від форми влади в Росії. Всі вони для нас мають однакову вагу, бо однаково не миряться з існуванням державної незалежності України і однаково будуть боротися проти неї і з нею, як політичними, так і мілітарними засобами» («Тризуб», 15 жовтня 1925 р.).

У відкритті виставки взяли участь історики, представники Державної архівної служби України та інших державних архівних установ, Спілки архівістів України, Музею Української Революції 1917–1921 рр., науковці, викладачі та студенти вищих навчальних закладів.

Юрій Вівташ. Велика відмова II

Обличчя часу

Антоніна ПІПКО

Оксана і Олег Кутенки

ВОНИ НАБЛИЖАЛИ СВІТАНОК

Коли ж почалася бійня в Маріїнському парку, не витримала, поїхала до Олега. Він уже знав про все з Інтернету. Стали радитися, що будемо робити. Неможливо було спостерігати за цим жахотям в телевізорі. Вирішили з Олегом їхати на Майдан, може хоч чимось допоможемо».

Олег додає: «Я ж був в Самообороні Конотопу. Планували їхати багатенько людей, записалось близько 30-ти. Дехто поїхав ще вранці. Десь пополудні зателефонував Геннадій – координатор нашої Самооборони, і я сказав, що їду».

Близько 20-ї години четверо конотопців вже були на Майдані. Біля готелю «Козацький» їх зустрів Артем Семеніхін з конотопського осередку «Свободи». Огледілись, зорієнтувались, чим можуть допомогти. Почали подавати каміння на передову.

На Хрещатику біля Будинку профспілок палав БТР. Його підпалили майданівці коктейлями Молотова. По Інститутській згори спускався «Беркут» і під'їжджав водомет, ніби щоб гасити БТР.

– Коли ми тільки добрались до Майдану, Стела Незалежності ще була наша, – продовжує розповідь Оксана. – «Беркут» займав позицію по краю «Глобуса», але повільно наступав, відтісняючи наших. Гриміли металевими щитами, кидали шумові гранати. В наших були лише дерев'яні щити, які не могли захистити від осколків гранат і тих металевих предметів – гайок, шурупів, – які беркутівці чіпляли до гранат, щоб збільшити ураження. Багато майданівців отримали осколкові поранення. З нашого боку хлопці відбивалися камінням. Ми підносили каміння, Олег – аж до передової.

Раптом біля Стели хтось крикнув: «Там, де БТР горить, вони не наступають. Тут теж потрібен вогонь. Вогняну стіну!»

– Не знаю точно, як запалало й тут, біля Стели – чи хтось кинув недопалок, чи сірника. Пам'ятаю лише, що зі сцени в цей час залунала молитва святих отців... – Оксана ніби знову там, у вирі вогню і боротьби. – Всі кинулись підтримувати рятівний вогонь. Кожен тягнув усе, що могло горіти. Розібрали дерев'яні будиночки, зносили дрова з усіх куточків Майдану.

Вогняна стіна зупинила «Беркут». Вони відступили на кілька кроків назад. Між Глобусом і Музичною академією стояв автобус. Наш автобус. Хлопці підпалили і його. Потім стали підносити шини.

Коли шини закінчились – запас був невеликий, – вогонь підтримували всім, що здатне горіти. З наметів виносили матраци, знімали з себе навіть куртки. Дехто був одягнений у дві, щоб захиститись від гумових кулі.

Близько опівночі загорівся Будинок профспілок. Вогонь спалахнув на верхньому поверсі.

– Було таке враження, що хтось підпалює його в кількох місцях нагорі, – продовжує розповідь Олег. – Люди, які опинились всередині охопленої полум'ям будівлі, метались, не знаючи, як врятуватись. З боку Костельної якийсь чоло-

вже на світанку, починало сіріти.

– Підпал Будинку профспілок організували тому, що «Беркуту» не вдалося блискавично захопити Майдан, – така моя думка, – говорить Олег. – Вже вранці нібито була спроба наступу «Беркуту» і від Михайлівського Золотоверхого. Майданівці побігли напереріз. Вузька вулиця, яка веде від Ми-

розповідав продавчині таку історію. Зустрів, каже, в Конотопі свого знайомого, який на той момент мав сидіти у в'язниці. Питаю його, чи він вже відбув свій термін. Той відповідає, що втік. Сталося це так: їх вивели з тюрми і привезли в Маріїнський парк. Цей чоловік, як побачив, що там відбувається і що може бути, то просто втік.

– На годину третю ранку людей на Майдані стало зовсім мало, – Оксана знов повертається до подій тієї ночі. – Матраци ми брали вже з наметів за сценою, бо ближче до передової спалили все, що могло горіти. Так от, раніше несеш було матрац, передаєш комусь посеред Хрещатики, а той вже кидає у вогонь. А під ранок передавати стало нікому. І біжиш було аж на саму передову, кидаєш того матраца у вогонь. Хлопці стояли на передовій зі щитами. Вони не могли забирати й кидати у вогонь ті матраци, бо пильнували, щоб ворог не наступав. Це була лише одна лінія оборони. За ними вже нікого не було.

Оксана тільки-но вкинула ще один матрац у захисну вогняну стіну й верталась назад. І тут назустріч біжить дівчинка років 14-ти, з величезними, широко розкритими від страху очима. Несе три дровинаки. Побачивши перелякане дівча, Оксана до неї: «Давай я донесу». «Дякую», – з полегшенням видихнуло дівчатко.

– Ну хіба можна не захоплюватися тією дівчинкою, її мужністю? Яка ж молодчина! – згадує Оксана. – Їй страшно, але страх її не зупиняє. Признаюсь, і мені було страшно. Але я знала, якщо я не донесу цей матрац, то не буде диму. І «Беркут» може піти вперед. Щось було сильнішим, ніж страх...

Всі запаси їжі та води пропали в згорілому Будинку профспілок. Вночі воду берегли, щоб було питись тим, хто на передовій.

Уже вранці стало легше. Прибула численна підмога із Західної України. Почали сходитись кияни. Підвезли шини. Підвезли воду. Після четвертої години почали розносити чай. Кияни везли й несли, хто, що міг. Адже в Інтернеті дали інформацію, чого бракує на Майдані. Бензин для коктейлів зливали з баків, бо в каністри продавати бензин було заборонено.

– Не можу не розповісти ще про одну яскраву активістку Майдану, – аж світлішає від спогаду Оксана. – 19 лютого годині об 11-й, ми вже попили чаю. Дивлюсь, від готелю «Козацький» повз Будинок профспілок йде старенька скоцюрблена бабуся й ледве тягне за собою величезну пластикову торбу. Побачила мене, зупинила: «Доню, тут просили шини. Куди її нести? Допоможи!» А в неї в цьому пластиковому мішку – одна автомо-

Побратими Олег Кутенко та Євген Бірюков проходять вишкіл на базі поблизу м. Дніпра. 25 вересня 2014 р.

вік на одному з верхніх поверхів, розбивши вікно зсередини, ліг на карниз. Люди принесли та розгорнули покривало, кричали, щоб він стрибав униз. Але нижче були металеві конструкції, на які можна було нахромитись. На щастя, коли приїхала пожежна машина, його зняли.

Дехто спускався просто по екрану. Кількох людей з верхніх поверхів пожежники зняли, бо ті світили ліхтариками, таким чином дали знати, що вони там. Це було

хайлівського до Майдану, не дала шансів «Беркуту» на успішний наступ і вони повернули назад.

– Які молодці наші люди! – захоплюється Оксана. – Ніхто нікому жадних вказівок не давав. Кожен прийшов, спочатку озирнувся довкола, і дивись – вже як мурашка, щось робить, щось тягне. Люди розуміли, що робити, з напівслова, з напівпогляду.

– Щоб не забути, – переходить на іншу тему Олег, – днів чотири тому почув у крамниці, як хтось

більна покривка, дволітрова банка узвару та з десяток дрібненьких яблучок. «Оце, доню, несусь все, що мала в хаті. Далеченько мені й добиратись. Цю шинку побачила на клумбі, то забрала». А бабусі не менше 70 років, невеличка така, згорблена, ледве сама йде. Я забрала той мішок, а бабусю довела до сцени, щоб всім показати цю бабусю-героїню. Аж пишати почала нашими бабусями. Ніколи не відчувала такого до стареньких. Хоч поважала старість, але часом дратували їх нарікання на малу пенсію або що. А тут я так полюбила цю бабусю! І вона ж не одна була. Скільки літніх людей помагали, чим могли.

— Так, люди в нас золоті, — підхоплює Олег, — а особливо, мені здається, із Західної України. Розмовляв з одним хлопцем з Івано-Франківщини, то він сказав, що в селі залишилися тільки старі, діти й жінки. Всі чоловіки — зараз на Майдані.

Вже коли людей побільшало, Оксана з Олегом, вкрай знеможені, вирішили відпочити. Не знали, де прихилитися: Будинок профспілок спалено, КМДА напередодні віддали владі. Отож примостилися на лавиці перед КМДА. Потомилися так, що відразу й заснули десь на чверть години просто на вулиці поряд із такими ж оборонцями Майдану. Прокинувшись, вирішили піти в Михайлівський Золотоверхий, але не знайшли дороги. Зате забрели в Будинок архітектора на вулиці Бориса Грінченка. Побачили, що там повно самооборонців, попросилися відпочити. Ті радо прийняли їх до гурту. Втома відразу зморилася Оксану та Олега, і вони поснули. Поспали години дві-три.

— Прокидаюся, — згадує Олег, — а Оксани немає. Зате бачу, що дівчата поряд господарюють, заварюють чай, роблять канапки. Підійшла Оксана. Нас нагодували, напоїли гарячим чаєм, і ми знову пішли на Майдан.

— Це вже було близько 15-ї години 19 лютого, — веде далі Оксана, — На Майдані палали вогняні барикади на повну силу. Вдень привезли багато шин, то ж було що палити.

Вдень 19 лютого «Свобода» знову зайняла будівлю КМДА, й увечері Олег з Оксаною пішли туди. Олега попросили посидіти охоронцем на 5-му поверсі. Оксана тим часом підсіла до батареї погрітися, бо дуже змерзла. Тепла батарея не лише зігріла, а й приспала фізично й емоційно втомлену жінку. Олег, побачивши, як солодко спить дружина, пожалів її будити й пішов сам на Майдан. Це було близько опівночі з 19 на 20 лютого.

Оксана прокинулася близько другої години ночі — Олега немає. Тихенько одяглась і пішла на пошуки, хоч і не уявляла, куди саме треба йти. Спочатку пішла до колони з глобусом біля Головної, бо раніше вони домовилися, що зустрічатимуться там, якщо загублять одне одного. Почекала трохи, але Олега не було. Тоді вирішила йти на передову, бо чоловік завжди старався бути на передовій.

— В цей час якраз тривало перемир'я, — продовжує свою роз-

повідь Оксана, — ось я й пішла на передову і знайшла Олега біля пам'ятника засновникам Києва. Стояли разом. Якраз тоді зробили два фото «Беркута». Оце й усі світліни, які ми зробили на Майдані. Ми були на передовій до п'ятої ранку. А потім я кажу Олегові, що ніби зараз спокійно, мабуть, штурму не буде, а ми потомлені. Та й кияни вже підходять — свіжі сили. Запропонувала піти відпочити. Вже світало. І ми пішли в КМДА перепочити.

20 лютого. Годині о восьмій прокинулись. Зібрали докупи конотопців — Геннадія Буренка, Женю Бірюкова, який приїхав напередодні, і за півгодини всі разом вирушили на Майдан.

— Коли ми вийшли з КМДА, я почула якісь інші звуки, ніж були від тих димових шашок і шумових гранат, які використовувалися раніше, — згадує Оксана. — Кажу Олегові: «Там щось почалося. Диму значно більше, і звуки зовсім не такі — ніби бойовими стріляють».

Вийшли на Майдан і побачили, що «Беркут» по Інститутській відступив, а наші просунулись до барикади, що під місточком на Інститутській. Покинув «Беркут» і Хрещатик біля Будинку профспілок, відійшов аж на Грушевського. Однак навколо Жовтневого силівки ще трималися на той момент.

Згорі з Інститутської пронесли пораненого. Почули, як хтось крикнув: «Несіть бруківку! Немає чим відбиватися». Взялися наповнювати мішки камінням, заносити нагору до місточка. Олег побіг на Грушевського — туди покликали зводити барикаду. Оксана ж залишилась на Майдані — розбирала бруківку для відновлення барикади під місточком.

— Працювала в парі з молодим хлопцем років 16-ти, — веде далі Оксана, — я тримала мішок, він виколупував бруківку й наповнював мішок. Хлопчина був із Західної України, приїхав з батьком. Батько пішов у наступ по Інститутській, а сина туди не пустив, залишив тут допомагати. Хлопець сказав, що половина чоловіків із їхнього села були на Майдані й раніше, а решта приїхали сьогодні вранці.

Водночас розчищали дорогу, щоб легше було й мішки з бруківкою нагору підтягувати, і поранених нести вниз до Майдану. Адже все навколо було захаращено залишками від спалених дров, шин і всього, що горіло у вогняній стіні. А поранених несли й несли. Оксана побачила, як несуть одного чоловіка із закритим обличчям — загиблого. Решта, кого несли, були поранені, було чути, як вони стогнали. «Саме це було найстрашнішим за всі ці дні на Майдані, — скрушно говорить Оксана, — їх несуть, а нічим допомогти не можеш...».

Вели трьох полонених беркутівців, серед них був полковник. Спіймали їх десь між будинками, коли вже відібрали Жовтневий. Реакція на полковника була досить агресивною, хтось хотів напасти на нього, бити. Однак інші, поміркованіші, зупинили спроби самосуду: «Ми ж не звірі». Полковник не встиг відключити рацію, і завдяки цьому стало відомо, що майданівців може чекати

пастка біля Верховної Ради, якщо вони підуть в наступ аж туди. Попередили, щоб наступ зупинили.

Вже увечері, коли стемніло, і, здавалось, що всі бойові дії припинилися, люди зішлись на Майдан до сцени послухати, про що домовилися наші представники із тоді ще чинною владою. І навіть тоді ввечері ще стріляв снайпер — було вбито двох людей. Оксана згадує, як почула характерний звук та відразу крик: «Медика до «йолки!» І поміж людей залунало: «Снайпер, снайпер...» А пізніше — знову той самий звук, і зовсім близько коло сцени, метрів за п'ять-десять, вигукнули: «Лікаря!» Однак ніхто не став утікати, ніхто не пішов з Майдану. Жодної паніки.

— Ми всі були як єдине ціле. Підтримували одне одного словом. І кожне слово підтримки було дуже вагомим, — свідчать і Оксана, і Олег. — Зовсім незнайомі люди були мов рідні.

На виході з медпункту, що облаштували у вестибюлі Головної, Оксана побачила активіста, який виходив звідти. Весь перебинтований, але, вочевидь, готовий до дальшої боротьби він з надією у погляді звернувся до Оксани: «Ми ж переможемо, правда?». «Звісно, переможемо», — відповіла Оксана. Обійняв її: «Спасибі вам. Подивисься, що ви всі, як мурашки, стараєтесь, робите що можете, й хочеться далі боротись із страх пропадає», — попрямував у бік передової.

— А ще чули, як один з активістів давав інтерв'ю журналістові, — продовжує Оксана. — Розповідав про події 19 лютого. Людей було небагато, стояв із дерев'яним щитом проти гранат. На запитання «Чи вам не було страшно?» він відповів: «Відразу якось я про це й не думав, потім закрився сумнів, а чому я тут, чи варто стояти? Коли біжить дівчина, чай розносить. Я на неї глянув і питаю, чи тобі не страшно? Вона так на мене подивилася: «Поки ви не сказали — було не страшно».

— Зараз, озираючись на ті кілька днів на Майдані, однозначно можу сказати — не було страшно, — на хвильку замислившись, продовжує Оксана. — Була тільки гордість за наш український народ, за кожного — і хлопців на передовій та барикадах, і бабусю, що тягла шинку, і дівчинку з дровинами — «очі бояться, а руки роблять», і того чоловіка, що весь перебинтований, але знову йде туди — на барикади. Ні, ми не шкодуємо, що поїхали тоді на Майдан. Моральне легше було там, аніж сидіти і спостерігати події в телевізорі.

— А якби, не доведи Боже, сталася зачистка Майдану, ми б ніколи собі не простили, що не допомогли його втримати, — додає Олег.

Отакі вони — Оксана й Олег Кутенки — скромні, але справжні герої, які живуть серед нас.

4 вересня 2014 року Олег добровольцем записався в батальйон «Донбас». Після відповідного вишколу пішов захищати рідну землю від агресора на сході України.

Квітень 2014 — Березень 2015

Богословський діалог між Католицькою і Православною церквами продовжує розвиватися

У вересні 2017 року на острові Лерос (Греція) відбулося засідання Координаційного комітету Спільної Міжнародної комісії для богословського діалогу між Католицькою і Православною церквами. У засіданні взяли участь вісімнадцять експертів, які представляли обидві Церкви. Очолювали наради кардинал Курт Кох, Президент Папської Ради для Сприяння Єдності Християн, і архієпископ з Телмессос Йов Геча. Українську Греко-Католицьку Церкву представляв отець доктор Іван Дацько, президент Інституту єкуменічних студій Українського Католицького Університету.

На основі спільного документу «Синодальність та Примат під час першого тисячоліття — назустріч спільному розумінню служінню для єдності Церков» від 21 вересня 2016 року, який був апробований у К'єті (Італія), Координаційний комітет вважав за потрібне створити дві підкомісії для опрацювання двох питань. Ці питання звучать так: На шляху до єдності у вірі: богословські й канонічні питання та Примат і Синодальність у другому тисячолітті і сьогодні.

Обидві підкомісії складатимуться з п'ятох представників православної Церкви та п'ятох католицьких членів. Впродовж року під час трьох сесій здійснюватиметься робота над підготовкою відповідного документу, який буде представлений на пленарному засіданні Спільної Комісії для богословського діалогу між Католицькою і Православною церквами восени 2019 року.

Обнадіює те, що богословський діалог між Католицькою і Православною церквами продовжує розвиватись і це можна спостерігати на конкретних прикладах.

Наталія ЛІХНОВСЬКА,

менеджер зі зв'язків з громадськістю Інституту Єкуменічних Студій Українського Католицького Університету

Літопис ХХ ст.

Тетяна МакКой, журналіст, США

«ШОУ» ДЛЯ СТЕЙНБЕКА В СТАЛІНСЬКІЙ УКРАЇНІ

«Російський записник» з коментарями

Початок у числі 8.

І ми знову зіткнулися з тим, з чим стикалися досить часто: радянські люди вважають, що саме їм належить пальма першості у запровадженні новацій... Та це ще півбіди! На Сталінградському тракторному заводі так були «позапроваджені», що заборонили обвішаному фотоапаратами Капі й близько підходити до робітниць за верстатами, щоб бува не потрапило у кадр щось «секретне»; і це за тих обставин, що весь завод з верстатами та іншим обладнанням конструювався в США за американськими технологіями, потім був демонтований, перевезений до СРСР, змонтований американськими фахівцями знову і 1930 р. запущений у дію! Які могли бути в ньому «секрети» для Америки?!..

Люди й справді мало знали про реальну Америку, зокрема її індустріяльний вплив на Радянський Союз, продиктований необхідністю опиратися Великій депресії 1930-их, та ідеологічні мотиви приховування урядом правди від власного народу. Однак поінформованість щодо «американської загрози» була очевидна. Гостям України доводилося часто відбиватися від тривожних запитань, що звучали майже звинуваченням: «Чи не нападуть на нас Сполучені Штати?». «Ми сказали: «Ні, ми не думаємо, що Сполучені Штати атакують... Ми не думаємо, що наші люди прагнуть когось атакувати». І спитали їх, звідки вони взяли, що ми можемо напасти на Радянський Союз. Виявилось, вони вичитали це в наших газетах... Тоді ми сказали, що не вважаємо згадані ними газети та репортерів, що тільки й говорять з їхніх сторінок про війну, справжніми представниками американського народу. Ми не думаємо, що американці хочуть воювати з кимось.

Давня-предавня річ спливла в розмові, як спливає часто: «Ну, так чого ж ваш уряд не контролює такі газети й тих, хто нагнітає тему війни?».

І ми зобов'язані були пояснювати, як робили це безліч разів досі, що ми не визнаємо контролю над пресою, оскільки, на нашу думку, правда завжди поборе, а контроль тільки заганняє негативні явища в підпілля. В нашої країні ми схильні більше до того, щоб подібні отим журналістам самі собі підписували б вирок своїми пустими балачками та писаниною (це й досі звучить актуально, якщо пригадати настроєні проти нового президента США Дональда Трампа та його родини «фейкові» публікації ведучої (main-stream), цебто ліберально-прогресивної, преси США – прим. авт.), чи ж намагатися стримувати їхні найбезчесніші методи.

Люди тут перегодовані нереальними уявленнями про Америку, бо мають і самі власну «жовту пресу». У них є свої кореспонденти, що пишуть без достатньої обізнаності з предметом, але із заповзятливістю справ-

жніх лицарів пера».

Яскраво проілюструвала це ситуація, що склалася тоді навколо п'єси Костянтина Симонова «Російське питання». Куди б тільки не ступала нога прибульців зі Штатів у Москві, Києві, Сталінграді, Тбілісі чи Батумі – скрізь радянська інтелігенція, ніби змовившись, цікавилась їхньою оцінкою цього «дитяти» партійної пропаганди. Дійшло до того, що Стейнбек мусив вдатися до давно забутого жанру – «шпаргалки», щоб без мороки відповідати на всі ті запитання: мовляв, п'єса не висвітлює, на жаль, тих американських реалій, які важливо знати закордонному глядачеві, отож правдивою її не назвеш і нікому не порекомендуєш. Мало того... Хтось підказав їм пошепки чи самі второпали, але виявилось, що інтерес до «Америки по-симонівськи» багато в чому був спровокований газетою «Правда». Відтоді вони стали часті-

ше проглядати публікації у «Правді» й прогнозувати можливі запитання від її читачів та готувати відповіді на них завчасу.

Ніяк не могли зрозуміти американці, що ж то за «соціалізм» такий у цій молодій державі: у магазинах дорожнеча, а з-під поли біля тих же магазинів їм пропонують добротний, як на їхній погляд, товар за півціни... Або: таксі з аеропорту до Москви вдень із свічкою не знайдеш, зате шофери, користуючись службовими автомобілями своїх начальників, на очах у міліції влаштували свій «вільний маркет», один із них загнув американцям свою ціну – 300 «зелених» (!) за доставку з аеропорту...

Ще один приклад: у Сталінграді їх поселили в готелі, де не було води, і довелося обтиратися щоранку мокрим рушником, а в московському готелі «Савой» їм дали номер з «кульгаючою» ванною (та й то тіль-

Клубна сценка в «багатому» селі Шевченкове. Прибульців із США дивувало, звідки у цих дівчат, працюючих в полі від зорі до зорі беруться сили ще й для танців...

ки після того як довелося з піною на вустах відвойовувати в адміністрації право сучасного гуманіда на воду й мило)... Що стояло за цим «спектаклем» – важко здогадатися навіть сьогодні, але, принаймні, прибульців із-за «залізної завіси» не намагалися задобрити, щоб писали, повернувшись додому, тільки позитивне. Тут же, в цьому готелі, їм пропонували на сніданок... салат із помідорів, крем-соду та кавун (!!!), що сприймалося обома з подивом, але не настільки, щоб у ті часи (та ще й заїжджим гостям!) зрозуміти: все робилося під «мудрим керівництвом» партії, стурбованої міжнародним резонансом Голоду 1932-33 рр. та 1946-47 рр. в Україні і зацікавленої в спростуванні «чутку» ось у такий спосіб: як бачите, у нас Сталінград у порівнянні з Україною – жалюгідний жебрак...

Ні про що не здогадуючись (в кожному разі, це не читається навіть між рядками), американці насолоджувалися українською кухнею, гостинністю сільських трудівників, які готові були поділитися усім, що мали. За сорок днів, проведених у Радянському Союзі, Стейнбек з Капою побували в двох українських колгоспах десть на Київщині та тодішній Полтавщині. Обидва названі іменем Шевченка, хоча одне з цих сіл було «бідним», а друге – «багатим» (як це могло співіснувати в СРСР, де колективізація пропагувалася в 1920-30-их як єдиний шлях українського селянства до ідеального достатку, – залишилося поза увагою Стейнбека). «Квартирували» американці, звичайно ж, у «багатому», під опікою невсипущої сільської господині-кухарки на ймення «Мамушка». Але спочатку побували в «бідному» – тому самому, що, як згадано в мене вище, було спалене дощенту окупантами. (Я навмисне цитую ці два моменти досить щедро, щоб нащадки тих поколінь родом із цих двох сіл змогли розпізнати людей і самі села та якось сповістити про це редакцію «Нашої віри»).

Отже, «бідний» колгосп ім. Шевченка (або село Шевченкове), який був неподалік від Києва – на пісних землях, де ясно росли тільки городина та сосни, зі слідами жорстоких боїв: «...Досі нам довелося чути в себе вдома, нібито в колгоспах люди живуть в бараках. Це неправда. Кожна родина має власну оселю, з городом та садком, квітами, овочевими грядками, а то й пасікою. Майже всі городи площею з півгектара. А оскільки після німців не залишилось фруктових дерев, нові були насажені – яблуні, груші й вишні.

Ми пішли до нової сільради, де нас вітав голова, який втратив на війні руку, а також щойно демобілізований, ще у військовій формі, бухгалтер і трійця сільських старійшин – членів правління колгоспу... Ми сказали їм, що хотіли б самі побачити збирання врожаю... Спочатку вирушили на поле, де колгоспниці з дітьми вибирали огірки... до поля, де саме молотили пшеницю. Обладнання було до болю безпомічним. Одноциліндровий двигун на бензині приводив у дію древню молотарку, а віялку прокручували вручну. І знову впадала у вічі нестача чоловічих рук. Більшість працюючих становили жінки, а чоловіки, якщо й були, в основному покалічені. Машиніст, що оперував молотаркою, не мав на руці жодного пальця.

Оскільки земля тут була пісна, пшениця родила посередньо. Зерно

сипалося з молотарки на розстелений брезент, по краях якого було розставлено дітей – з тим, щоб підбирали розсипане, бо кожна зернина була на вагу золота... Збиралося на дощ, і колгоспники заспішили, накриваючи купу брезентом.

Кілька чоловіків почали про щось

сім'я за вечерею під іконами, сценки зі столичного цирку, пляж, муляр за кладкою в зруйнованому Сталінграді, жниця на полі – з закушеними вустами та впертістю трудівниці, від якої залежить доля стиглого хліба... Навіть Софіївський собор у Києві, що дивом уцілів серед руїн, у нього

На кухні жіноцтво також показали нам «шоу». Вогонь бушував у новій, вибіленій печі, і круглі паляниці смачного житнього хліба пеклися в ній, смажилася яєшня, вмівав борщ... (саме цю піч з господинею біля неї можна побачити в книжці на стор. 89 – прим. авт.). Надворі лило, мов з від-

На вулицях зруйнованого Києва. Світлина Роберта Капі

сперечатися, і Полторацький потихеньку перекладав нам. Виявилось, вони сперечалися, до кого в хату запросити нас на обід. В одного в світлиці великий стіл... а в другого дружина саме напекла свіжого хліба вранці... третій наполягав, що в нього нова хата, отож він повинен відбавити гостей. Чоловіки погодилися, хоча й чухали потилиці, бо хазяїн нової хати таки бідував... Зрештою, згоди було досягнуто, і господині нової хати, підібгавши спідниці, мало не наввипередки заспішили до села...

Саме ось така деталізація побаченого й почутого створює під пером Стейнбека й об'єктивом Капі портрет тодішнього українця, допомагаючи уникнути стандартної панорамності, що спостерігалася на той час у подібних літературних працях – таких, як, скажімо, «Росія й росіяни» (Russia and the Russians, 1948) Едварда Кренкшоу, де занадто багато статистики, щоб відчувати людську душу; або «Просто скажи правду: нецензурована історія про те, як звичайні люди живуть поза російською «залізною завісою» (Just Tell the Truth: The Uncensored Story of How the Common People Live Behind the Russian Iron Curtain, 1947) журналіста й очільника Американської асоціації редакторів-аграрників Джона Л. Строгна, у якого реальні люди з їхніми проблемами потонули в узагальненнях, хай навіть і віддзеркалюючих дійсний стан речей. У Стейнбека ж люди «живі», з їхнім буденням, клопотами і мріями... У Капі в об'єктиві – як не сільська жартівниця з огірком у руках, то

промовляє, і насамперед до людей, вцілілих під гусеницями нацизму: Господь якось уберіг нас із вами, тож цінуймо це... Хоча люди, з якими американцям випало зустрічатися (за детально узгодженим «у верхніх маршрутах») упродовж сорокаденної подорожі по СРСР, розуміли це й без слів.

Втім, повернімося до опису гостин у «бідному» селі Шевченкове: «...Як тільки ми повернулися з СРСР додому, довелося наслухатися чи не найбільше саркастичних реплік: «Мабуть, вони приготували для вас шоу; навряд чи показали вони вам справжні реалії». Люди з цього села й справді показали нам своє «шоу». Таке саме «шоу» і фермер з Канзасу показав би своїм гостям. Вони вдалися до того самого, що й наші люди вдалися б, аби тільки європейці казали потім: «Американці об'їдаються курятиною».

Ось яким було справжнє «шоу». Вони поприходили додому з поля брудні, але повимивалися й зодягнули своє найкраще вбрання, а жінки повиягували зі скринь чисто випрані хустки й взулися в черевики та чоботи... Дівчатка поприносили звідкись квіти, повставляли їх у пляшки з водою й порозставляли в світлиці. Дитячі делегації з інших дворів принесли склянки, тарілки й ложки. Одна жінка взяла з дому банку огірків – її гордість, і по всьому селу було зібрано самогон у пляшках. Один чоловік пожертвував пляшку грузинського шампанського, береженого «на slučaj».

ра, і ми були щасливі тим, що не ми таки перебили роботу біля молотарки...

На покуті в світлиці висіла ікона Богородиці з малим Ісусом, в рамці і «позолоті», огорнута рушником з мереживом по низу. Мабуть, десть у сховку були подібні речі, коли навалили в село гітлерівці, бо ікона явно була старою. Висіла збільшена фотографія батьків господарів дому. Вони втратили двох синів на війні, і їхні портрети висіли на іншій стіні – хлопці у військовій формі, дуже суворі...

Дівчатка поприбігали з-під дощу, з яблуками й грушами в пеленах... Підоспів і обід у печі. Український борщ, що є стравою, яєшня на почеревині, свіжі огірки з помідорами й нарізана кружальцями цибуля, а також гарячі і аж солодкі паляниці житнього хліба, мед, фрукти, ковбаси – все було виставлено на стіл одразу. І потім господар – блакитноокий чоловік років під п'ятдесят, з обвітреним обличчям і слідами шрамів на ньому – став наливати ароматну горілку, настояну на перцеві. Потім він покликав до столу дружину і двох невісток, що овдовіли у війну. Кожній вручив по повній склянці горілки. Господиня дому виголосила перший тост: «Нехай Господь благословить нас». І всі ми випили вслід за нею. Їли ми, мов з голодного краю, бо все було на диво смачним.

...Коли понаїдалися, настав час, якого ми й очікували, – час запитань... Вони хотіли знати про американську сільськогосподарську техніку, яка турбувала їх найбільше.

Закінчення у наступному числі.

Наталія Ліхновська

«У пошуках єдності і правди»

13 жовтня з нагоди 70-ліття о. д-ра Івана Дацька, президента Інституту єкуменічних студій УКУ, відбулася презентація його книги «У пошуках єдності і правди».

Віце-ректор з питань призначення та місії, друг і приятель отця Івана Мирослав Маринович у привітальному слові сказав: «Важко уявити людину його віку з іще молодшою душею, ніж душа нашого молодого Приятеля. І ця світла й не захмарена молодість душі, без сумніву, подвигне отця Івана на нові звершення, якими він обдарує свій рід, свою Церкву і свій так вірно люблений народ».

Дацько був особистим секретарем Патріярха Йосифа Сліпого, близьким співпрацівником та канцлером Блаженішого Мирослава-Івана Любачівського та довголітнім членом Спільної міжнародної комісії з богословського діалогу між Римом-Католицькою та Православною Церквами. Збірник вибраних творів складається з чотирьох частин. У першій частині представлено кілька проповідей автора. Другий розділ містить низку статей та особистих споминів автора про знакових осіб українського церковного життя (патріархів Й. Сліпого та Любачівського, владика Хому, отців Івана Музичку та Івана Гриньоха, п. Анну-Галю Горбач). До третього розділу увійшли статті про стан і розвиток УГКЦ з періоду її легалізації та відродження. Четвертий розділ об'єднує статті, меморандуми та доповіді, написані автором в контексті його праці у Спільній міжнародній комісії з католицько-православного діалогу.

Олександр ТОЛПИГІН, Нью-Йорк

Першого жовтня в храмі Іоанна Хрестителя в Нью-Йорку святкували день Святого Франциска — покровителя тварин

Храм Святого Іоанна Хрестителя є об'єднаним храмом всіх християнських гілок. Є тут і православні ікони. Будівництво церкви триває понад 150 років. За своїми розмірами він один з найбільших готичних храмів світу, куди приходять помолитися віруючі різних гілок християнства. 1 жовтня тут відбулась урочиста служба, на яку прочани прийшли зі своїми домашніми тваринами.

Дорогі друзі і читачі!

Високошановна українська громадо!

Усі, кому небайдуже правдиве вільне слово як територія життя!

«Наша віра» – незалежний всеукраїнський православний культурологічний, історико-філософський часопис, заснований світлої пам'яті Євгеном Сверстюком, його довголітнім головним редактором, вже 27 років існує завдяки благодійним пожертвам доброчинців.

Нині газета переживає чималі труднощі і гостро потребує підтримки. Збережімо «Нашу віру» разом, щоб звучали у ній Ваші думки й шукання і не загубилась висока мета.

Благодійні пожертви на підтримку нашого часопису можна пересилати на розрахунковий рахунок редакції № 26002300175421 МФО 322669 в Ощадбанку, а також на ім'я головного редактора Раїси Лиші або директора Орини Сокульської – з-поза меж України – через Western Union, в Україні – поштою на адресу редакції: вул. Межигірська, 21, м. Київ, 04071, Україна. Також

можна передати, скотактувавшись персонально.

Тел. редакції: (044) 425-68-06, ел. пошта редакції: nashavira@ukr.net

Тел. головного редактора: +38 067-125-48-50.

Листи можна надсилати як на адресу редакції: вул. Межигірська, 21, Київ, 04071, так і на абонентську скриньку за адресою: Редакція газети «Наша віра», прізвище та ім'я одержувача, абонентська скринька № 283, Головна пошта, м. Київ, Україна, 01001.

Нагадуємо, що, посилаючи листа на абонентську скриньку редакції за поштовими правилами, обов'язково треба на першому місці, як адресата, вказувати – «Редакція газети «Наша віра», потім прізвище та ім'я одержувача.

Будьмо уважні і солідарні!

Щоб вистояла і зміцніла Україна у вірі і правді!

Редакція газети «Наша віра»

ПОДЯКА

ДОБРОЧИНЦЯМ

Від редакції та усіх читачів газети «Наша віра» складаємо щирі подяку благодійникам, котрі своїми внесками посприяли випуску цього числа: отцю Василю Пишному і парафіянам церкви Святої Покрови с. Рубанівське на Січеславщині, Олександру Бізінському, Василю Хамулі, Зіні Гаврилюк, пані Ларисі, пані Людмилі, Сімі Рапопорт, Антоніні Піпко.

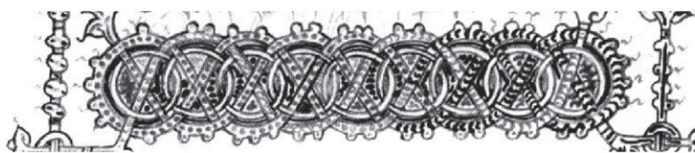
ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ ГАЗЕТУ

У будь-якому поштовому відділенні можна передплатити газету «Наша віра» з кожного наступного місяця, індекс 61671.

Газета містить актуальні матеріали з релігії та історії, богословські, філософські, літературознавчі та публіцистичні статті. В кожному числі є сторінка для дітей та юнацтва.

Передплатіть газету собі та подаруйте передплату друзям.

Засновник
і видавець –
колектив
Редакції газети

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР
Раїса ЛИША

ДИРЕКТОР
Орина СОКУЛЬСЬКА

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ: Раїса ЛИША, Олександр ТКАЧУК, Олесь ШЕВЧЕНКО, Василь ОВСІЄНКО, Юрій ВІВТАШ, о. Іван РИБАРУК, Олександр СУГОНЯКО, Тарас ЧОРНОКОЖА.

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР-ОРГАНІЗАТОР: Ольга КАВУН
Комп'ютерна робота: Ірина ОЛІХ

Зайти: вул. Межигірська, 21, 04071

Для листів: Редакція газети «Наша віра», прізвище й ім'я одержувача, а/с 283, Головна пошта, м. Київ, 01001, Україна - Ukraine.

E-mail: nashavira@ukr.net; http://nashavira.in.ua/

http://www.nashavira.ukrlife.org

Телефон-факс: 425-68-06

Наш розрахунковий рахунок: 26002300175421, МФО 322669 в ОЩАДБАНКУ
Ідентиф. код №22893760

Підписано до друку 27 жовтня 2017 р.